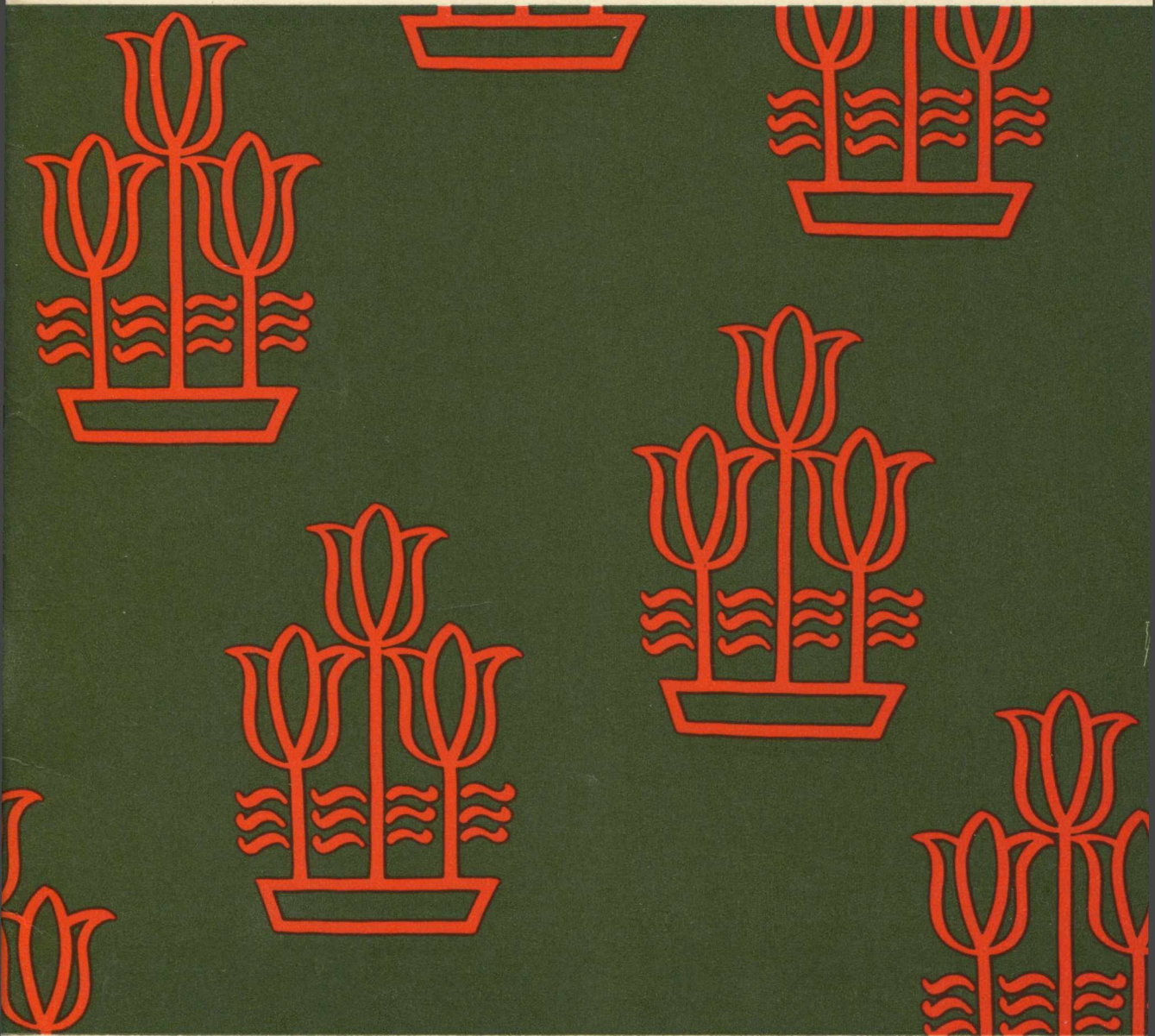

rugsėjis/september 1976 8

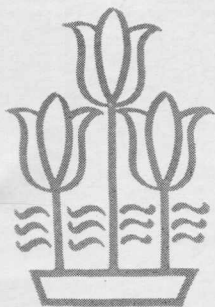
laiškas lietuviams

KONTRASTŲ ŠALIS	253	Juozas Vaišnys, S.J.
ŠV. PETRAS IR ŠV. POVILAS	257	Br. Krištanavičius, S.J.
MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (VII)	262	F. Jucevičius
MOZAIKA IŠ GYVENIMO TRUPINĖLIŲ	265	Juozas Prunskis
DAIL. ADOLFINA ZUBIENĖ	268	Redakcija
TRUMPAI IŠ VISUR	268	J. Pr.
EILĖRAŠČIAI	269	F. Timmermans
KOKIA TURĖTŲ BŪTI MANO ŽMONA	272	A. Pakalniškis
JAUNIMAS IR RELIGIJA	275	Vytas Kliorys
TĖVYNĖJE	278	D. ir G. Vakariai
KALBA	282	J. Vaišnys, S.J.
FILMAI	284	J. Prunskis
ATGARSIAI	286	Alė Rūta

Šio numerio iliustracijos: 254 psl. — Algirdo Grigaičio nuotrauka, 270 ir 271 psl. — Adolfinos Zubienės kūrinių nuotraukos.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

laiškas lietuviams

KONTRASTŲ ŠALIS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Šie metai Amerikai yra jubiliejiniai — ji švenčia savo 200 metų nepriklausomybės sukaktį. Ypač iškilmingai ir triukšmingai buvo paminėta liepos ketvirtoji — nepriklausomybės šventė. Visų akį patraukė spalvingos eisenos ir bengalinės ugnys, o ausį — įvairūs sproginių įtaisų ir šūviai. Bet tai grynai išorinė populiarioji minėjimo pusė. Ši sukaktis buvo minima ir kitokiais būdais: paskaitomis, konferencijomis, aukšto meninio lygio koncertais. Bažnyčiose buvo sakomi atitinkami pamokslai ir meldžiamasi, kad Amerika visuomet būtų „nation under God“, kad amerikiečiai visuomet pasitikėtų Dievu, ką jiems nuolat primena kiekvienas banknotas, kiekviena moneta su užrašu „In God we trust“.

Amerika — kontrastų šalis. Tai jau galima aiškiai pastebėti ir iš žmonių sprendimų: vieni ją išsijuosę giria, teigdami, kad tai pats geriausias, gražiausias, tobuliausias, kultūringiausias kraštas pasaulyje, o kiti kiek įmanydami peikia, sakydami, kad čia nėra jokios kultūros, kad Amerika yra paskendusi grubiausiame materializme. Kuri nuomonė teisinga? Abidvi klaidingos, nors abiejose yra ir daug tiesos. Šios dvi kontrastiškos nuomonės nėra objektyvios, jos per daug kraštutinės ir perdėtos.

Pirmiausia stenkimės objektyviai pažvelgti, ką galima pasakyti apie Ameriką kultūros atžvilgiu. Kas yra kultūra? Kartais kultūra yra maišoma su civilizacija, nes šie du terminai yra panašūs. Kultūra yra kilusi iš lotyniško žodžio *cultus*. Ji reiškia tam tikrą ruošimą, gerinimą, lavinimą, kultivavimą. Šis žodis yra vartojamas ir materialine, ir dvasine prasme. Žemės kultivavimas yra vadinamas *agrikultūra*, bičių kultivavimas — *apikultūra* ir t.t. Bet galima kultivuoti ir dvasines vertybes: gerus papročius, laisvę, žmoniškumą,

religiją, meną. *Civilizacija*, kilusi iš lotyniško žodžio *civilis*, reiškia žmogaus pilietinį gyvenimą aukšto laipsnio socialinėje santvarkoje. Toji aukšto laipsnio socialinė santvarka priklauso tiek nuo materialinių, tiek nuo dvasinių vertybių, todėl ir civilizaciją, kaip ir kultūrą, galima imti ir materialine, ir dvasine prasme.

Iš tikrųjų šie du žodžiai ir jų prasmės dažnai yra maišoma. Vis dėlto lotynų tautos yra linkusios kultūrą vadinti materialine gerove, o civilizacija — dvasiniais principais paremtą žmogaus gyvenimą. Germanų ir slavų tautos priešingai — kultūrą jiems reiškia dvasinio gyvenimo aukštumą, o civilizacija — materialinę pažangą bei gerovę. Lietuviai šioje srityje seka germanais ir slavais, todėl tokia prasme čia šiuos du žodžius ir vartosime.

Kiekvieną kultūrą sudaro trys pagrindiniai elementai: vertybių skalės supratimas, mokslo aukštumas ir socialinės santvarkos tobulumas.

1. *Vertybių skalės supratimas* yra pats svarbiausias kultūros elementas. Nuo vienokio ar kitokio jo supratimo priklauso santykis tarp kultūros ir civilizacijos. Jeigu kurioje nors tautoje dvasinės vertybės yra labiau vertinamos ir aukščiau statomos už materialines, tai ten labiau klestės kultūra, o jeigu aukščiau statomos materialinės vertybės, ten bus aukštesnė civilizacija, bet žemesnė kultūra. Senovės Graikija ypač vertino laisvę ir grožį, Roma — įstatymais paremtą valstybės santvarką, Viduramžių Europa — Dievo karalystę žemėje, t.y. religiją. Dabartinė aukščiausia pasaulio kultūra, vadinama Vakarų kultūra, daugiau ar mažiau brangina visus minėtus elementus, bet paskutiniu metu vis labiau ir labiau keliamos aukštesnės materialinės vertybės. Tai ryšku ne tik Amerikoje, bet ir Europoje.

2. *Mokslo aukštumas*, kai kurių nuomone, yra ne kultūros, bet civilizacijos aukštumo matas, tačiau mes manome, kad teisingai suprastas mokslas, ypač jeigu jis duos atitinkamą vietą dvasinėms vertybėms, yra tikros kultūros pažymys. Mokslas kelia ne tik civilizaciją, bet ir kultūrą. Išsimokslinęs

žmogus geriau supras ir dvasines vertybes.

3. *Socialinės santvarkos tobulumas* yra labai svarbus kultūros elementas, nes be jo civilizacija taptų kultūros žudike, o su juo jos abi eina ranka rankon. Tikroji kultūra yra įmanoma tik ten, kur kiekvienas žmogus jaučiasi esąs socialinė būtybė, kur individas nuoširdžiai tarnauja bendruomenei, o bendruomenė — individui. Tobula socialinė santvarka galima tik ten, kur gerbiamas teisingumas, kur viešpatauja krikščioniškieji dėsniai, ypač artimo meilė.

Visi šie minėti elementai sudaro kultūrą, kuri paskutiniaisiais šimtmečiais labiausiai išsivystė Vakarų Europoje ir, drauge su imigrantais, perėjo taip pat į Ameriką. Trumpai ji vadinama, kaip jau minėjome, Vakarų kultūra. Tad Amerika neturi savo atskiros kultūros, bet toji Vakarų kultūra čia taip išsiplėtė ir pakilo, kad negalima sakyti, jog ji būtų žemesnė už europietiškąją. Amerika yra didelė. Ji, kaip sakėme, yra kontrastų šalis, todėl šalia labai aukštos kultūros apraiškų čia galima pastebėti ir primityviųjų Afrikos ar Azijos tautelių "kultūrą".

Socialinių aplinkybių dėka mūsų, lietuvių, vyresnioji karta buvo priversta daugiau bendrauti su žemesniąja Amerikos klase, todėl šios žemesniosios klasės kultūros laipsnį jie priskiria visai Amerikai. Tai yra klaida. O mūsų studijuojantis ar jau čia studijas baigęs jaunimas, ypač paveiktas amerikiečių šovinistinės propagandos, mano, kad Amerika ir savo civilizacija, ir kultūra toli pralenkia kitas šalis, tad jomis nė neverta domėtis. Čia gal ir bus pagrindinė to kartų atotrūkio (generation gap) priežastis, apie ką jau buvo tiek rašyta ir kalbėta.

Pakalbėję apie kultūrą aplamai, pažvelkime į vieną kitą jos apraišką Amerikoje. Amerikos kultūroje ypač vertinama laisvė ir demokratija. Bet ir šią sritį norėdami šiek tiek panagrinėti, įžengiamo į didelius kontrastus. Tie didieji Amerikos "tėvai", rašydami konstituciją, pabrėžė, kad visi žmonės yra sutverti lygūs. Bet kokia ironija! Tie patys žmonės, kurie į konstituciją rašė šiuos žodžius, savo namuose, įmonėse ir ūkiuose turėjo šimtus vergų! Bet, tur būt, jų tada

nelaikė žmonėmis... Linkolnas oficialiai panaikino vergiją, bet vergai vis tiek pasiliko. O ar tie vergai buvo tik juodieji? Ar negalima tam tikra prasme vergais laikyti ir daugelio baltųjų, taip pat ir mūsų tautiečių, atplaukusių į šią "aukso šalį" laimės ieškoti ir patekusių neišvengiamon vergijon, pasilaidojusių Pensilvanijos anglių kasyklose?

Juodukai per du šimtmečius nebuvo laikomi "Dievo sutvertais lygiais", o dabar, nusigandus jų keršto, norima sulyginti per keletą metų ar mėnesių, vežiojant autobusais jų jaunimą į baltųjų mokyklas. Daugumas amerikiečių, net ir esančių valdžioje, labai gerai supranta, kad tai yra nesąmonė, kad tokiu būdu tik sukeliamas didesnė neapykanta vienu prieš kitus, bet kažkokia "juoda ranka" vis tą "autobusinimą" patvirtina ir neleidžia jo panaikinti. Per du šimtmečius įsisenėjusios žaizdos taip greitai neužgis. Reikia daug kantrybės, artimo meilės ir aiškių tinkamomis sankcijomis sutvirtintų įstatymų, o ne tuščio, visiems kenksmingo pataikavimo.

Demokratija! Koks žavus žodis! Bet jis žavus ir gražus tik teorijoje. Keista, kad daugelis vis dar iš praktikos neįsitikina ir nesupranta, kad tikra ir tobula demokratija šioje žemėje neįmanoma. Ją būtų galima įgyvendinti tik tada, jeigu visi žmonės būtų tobuli, šventi, jeigu nebūtų jokio egoizmo. Jeigu koks nors valstybės vadas pradeda valdyti kietesne ranka, reikalaudamas paklusnumo ir tvarkos, tai jis apšaukiamas diktatorium (pvz. Ispanijos Franco), bet kai po jo mirties norima įvesti demokratiją, tai dažnai pamatoma, kad vietoj demokratijos buvo įvesta anarchija.

Religijos srityje Amerika taip pat yra kontrastų šalis. Beveik kiekviename žingsny čia minimas Dievas. Jo vardas, kaip jau minėta, yra net ant pinigų. Išrinkus naują prezidentą, net kelių tikybių dvasiškai kalba invokacijas. Bet štai Aukščiausiasis Teismas ėmė ir nuėjo visai kita kryptimi. Pirmiausia jis uždraudė mokyklose melstis. Teisinamasi, kad Amerikoje yra daug įvairių bažnyčių, kad tos bažnyčios yra atskirtos nuo valstybės, tad nepatogu mokyklose

melstis. Kurios tikybos maldą įvesi, jeigu čia yra tiek daug tikybių? Tai visiškai tuščias pasiteisinimas. Yra maldų (o jeigu nebūtų, tai galima sukurti), kurios gali tikt kiekvienai tikybai, kuriomis būtų garbinamas tas pats visų išpažįstamas Dievas. Amerikos mokyklose vartojama auklėjimo sistema yra verta rimtos kritikos, bet, išmetus maldą, ji tikrai nepagerės.

Šiais metais Aukščiausiasis Teismas nuėjo dar toliau nuo religijos ir moralės normų, paskelbdamas, kad net nepilnametės mergaitės gali pasidaryti abortus be tėvų leidimo. Net ir mažas operacijas darant nepilnamečiams, reikalingas tėvų parašas, o štai ši "operacija", kuria žudomas negimęs žmogus ir motinos gyvybė bei sveikata išstatoma rimtam pavojui, nereikalingas joks tėvų sutikimas! Taip pat ir žmona gali pasidaryti abortą be vyro sutikimo. Tai jau ne tik per toli nueita, bet užtraukta Amerikai tikra gėda. Tie teisėjai, kurie taip nusprendė, nusikalto ne tik prieš savo profesiją, prieš savo pareigas, bet ir prieš paprastą žmoniškumą. Jie neverti užimti tų garbingų ir atsakingų pareigų.

Tad tokioje kontrastų šalyje mes gyvename ir šiais metais švenčiame jos 200 metų nepriklausomybės sukaktį. Tokios sukakties proga ir mums būtų pravartu pagalvoti, kaip mes turime elgtis, kokia turi būti mūsų laikysena ir kokios pareigos šiai priglaudusiai šaliai. Daugumas mūsų tautiečių yra priėmę Amerikos pilietybę. Dėl ko ją priėmė? Be abejo, kad galėtų geriau naudotis kai kuriomis privilegijomis. Jie pasižadėjo ir prisiekė, kad bus Amerikai lojalūs. Tačiau kai kurie jai niekad neranda gero žodžio, o tik niekina ir kritikuoja, sakydami, kad ji yra atsilikusi ir moksle, ir visose meno srityse. Bet tai netiesa. Tose meno srityse, kur pirmiau diktudavo įvairios Europos šalys ar įvairūs miestai, dabar jau pirmenybė perėjo į Ameriką. Jau ji pirmąja ir meno, ir muzikos srityse. Mokslas čia taip pat labai aukštas. Užtenka tik prisiminti erdvių tyrinėjimus, skridimus į mėnulį, kasmet gaunamas Nobelio premijas.

Jeigu mes gerbiame save, tai turėtume daugiau pagarbos bei dėkingumo parodyti ir šiai šaliai, kurioje radome prieglaudą, bėgdami nuo okupantų. Jau sakėme, kad, priimdami pilietybę, prisiekėme būti Amerikai lojalūs, bet nereikia manyti, kad mes atsižadėjome savo tautybės. Juk mes jokios naujos tautybės nepriėmėme, tad ir toliau pasilikome lietuviai. Kai kurie mano, kad mes, norėdami būti lojalūs ir naudingi Amerikai, turėtume užmiršti savo tautybę, kalbą, papročius. Tai būtų didžiausia klaida. Tokiu būdu mes Amerikai ne padėtume, bet tik ją

nuskurdintume. Tautybė su visa tautine kultūra yra svarbi vertybė.

Amerika yra lyg mozaika, sudėta iš įvairių tautybių žmonių. Kiekvienos grupės ar organizacijos tobulumas priklauso nuo jų sudarančių individų tobulumo, o Amerikos tobulumas priklauso nuo jų sudarančių tautinių grupių tobulumo. Kiekviena tautinė grupė įneša tam tikro grožio, tam tikros specifinės kultūros į Amerikos gyvenimą. Tos įvairios tautinės grupės ją puošia lyg skirtingų spalvų stiklo gabalai meniską mozaiką.

ŠV. PETRAS IR ŠV. POVILAS

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

Atsisveikindamas su Roma 1951 m., natariau aplankyti keletą istorinių vietų, surišų su pasauliniais įvykiais. Visų pirma užsukau į Kapitolijų, ant kurio bokšto kitados stovėjo Romos deivės statula, o dabar buvo pastatytas balto marmuro kryžius. Kapitolijaus aikštėje stovėjo raitas Marcantonio, imperatorius ir filosofas. Verdant mūšiui prie Dunojaus, jis nekreipė dėmesio į kovos eigą, bet užsirašinėjo į galvą ateinančias filosofines mintis. Žalvarinė imperatoriaus ir jo žirgo statula išliko per apsirikimą. Manydami, kad tai yra Konstantinas Didysis, krikščionys paliko jį ramybėje, nors kai kas manė, kad iš jo būtų galima nulieti Dievo garbei keletą varpų.

Netoli Kapitolijaus buvo romėnų forumas, Foro Romano, toji pagarsėjusi senų romėnų aikštė, mačiusi daug istorinių įvykių. Kadaise aikštę puošė kelios romėnų šventovės. Dabar beliko tik jų griuvėsiai. Via Triumphale gale mačiau Cezario šventovės likučius. Toje vietoje romėnai sudegino jo kūną, tokiu būdu pareikšdami jam dievišką pagarbą. Kairėje Via Triumphale pusėje buvo atstatytas rostrum, kalbėtojų tribūna. Už jos stovėjo senato rūmai, berods, atstatyti Mussolinio. Į dešinę nuo Cezario šventovės buvo matyti vestalių rūmai ir joms pastatyti paminklai. Vestalės gyveno skaisčiai ir kurstydavo šventąją ugnį.

Romėnų forumo gale stovėjo gerai išlikę triumfo vartai, pastatyti imperatoriui Titui už jo pergalę Jeruzalėje. Apie būsimąjį liūdną Jeruzalės likimą pranašavo Kristus (Mk 13, 2; Lk 21, 20). Vienas mokinyš ta pranašystė netikėjo ir taip tarė savo mokytojui: "Mokytojau, tik pažvelk, kokie akmenys ir kokie pastatai?" Jėzus jam atsakė: "Matai šiuos didžiulius pastatus? Čia neliks akmens ant akmens". Ir neliko.

Apmąstęs apie Foro Romano įvykius gal koki pusvalandį, atsisukau į čia pat esantį Mamertino kalėjimą. Seni padavimai sakė, kad čia sėdėjo šv. Petras ir šv. Povilas. Dažnai buvau praėjęs pro tą kalėjimą, bet tik dabar atkreipiau atidesnį žvilgsnį. Kalėjimas buvo panašus į šulinį, ir anksčiau buvau matęs, kaip turistai sėmė iš jo vandenį. Dabar kalėjimo durys buvo uždarytos, ir man nei iš šio, nei iš to parūpo pasižiūrėti į jas iš arčiau. Nesigailiu tai padaręs, nes man jos paliko neišdildomą įspūdį. Duryse pamačiau marmure iškaltą paveikslą. Bareljefas buvo nedidelis. Jis vaizdavo šv. Petrą ir šv. Povilą, sėdinčius kalėjime. Atpažinau apaštalus iš jų simbolių. Šv. Petras laikė raktus, šv. Povilas — kardą. Jų barzdos buvo susivėlusios, o rūbai nuskurę. Dieve brangus, pagalvočiau. Ir tie du nuskurę žydai pasišovė atversti romėnus! Vedami į kalėjimą, jie tikrai matė romėnų forumą

ir visą jo didybę. Romėnai buvo sukūrę milžinišką imperiją, turėjo įstatymų kodeksą, savo literatūrą ir didžiavosi esą Romos piliečiai. Ir štai atėjo du žydai jų pamokyti. Mąščiau kaip apstulbęs apie tą faktą gal koki pusvalandį, dairiausi tai į forumą, tai į Mamertino kalėjimą ir galų gale tarsi pabudau iš kokio miego. Koks kontrastas tarp šaunių romėnų ir tų svetimtaučių kalinių! Dabar Roma didžiujasi, kad joje gyveno ir mirė šv. Petras ir šv. Povilas! Ilgainiui net pačią Romą valdė šv. Petro įpėdiniai. Kas buvo tie du drąsūs žydai ir kuo jie užkariavo Romą ir jos imperiją?

Apie šv. Petro ir šv. Povilo gyvenimą ir jų darbus randame daug ir įdomių pasakojimų Naujojo Testamento raštuose.

Šv. Petras buvo gimęs Bethsaidos mieste ir vadinosi Simonas. Jis ir jo brolis Andrius buvo žvejai. Petras buvo vedęs ir turėjo namus Kafarnaume. Jam ir Andriui bežvejojant Galilėjos ežere, Kristus pakvietė abu brolius sekti jį ir žadėjo padaryti juos žmonių žvejais (Mt 14, 18). Netrukus Kristus pakvietė Joną ir jo brolį Jokūbą. Skaitant evangelijas, krinta į akis, kad Petras minimas labai dažnai ir apaštalų tarpe užima ypatingą vietą. Išskaičiuodamas visus apaštalus, Matas mini Petrą pirmoje vietoje (Mt 10, 2). Matas aprašo, kaip Petras mėgino eiti virš vandens (Mt 14, 28). Petras prašė Kristų paaiškinti jo palyginimų prasmę (Mt 15, 5). Petras ir kiti du apaštalai buvo Kristaus persimainymo liudininkai (Mt 17, 1). Tie patys apaštalai buvo ir Jairo dukters prisikėlimo iš numirusių (Mt 5, 37) ir Kristaus kančios Alyvų kalne liudininkai (Mt 26, 37). Kristus siuntė Petrą ir Joną į Jeruzalę paruošti paskutinę vakarienę. Petras klausė Kristų, kiek kartų žmogus turi atleisti savo kaltininkams (Mt 18, 21), kaip mokiniams bus atlyginta už tai, kad jie visko išsižadėjo (Mt 19, 27), ir kokie bus ženklai antrojo Kristaus atėjimo (Mk 13, 3). Trumpai — Petras buvo aktyvus mokinyš ir daug kuo domėjosi. Kai Kristus, pavalgęs vakarienę, norėjo plauti mokinių kojas, Petras protestuodamas jam atsakė: "Tu man neplausi kojų per amžius". Pažinęs Mokytojo

didybę, Petras jautėsi tokios garbės nevertas.

Pavalgęs vakarienę, Kristus išėjo iš salės ir sakė, kad jį, Žmogaus Sūnų, netrukus išaukštinsiąs Dievas ir kad apaštalai jo ieškos. Tada Petras klausė, kur jis eisias. Viešpats jam atsakė, kad dabar jis negalys su juo eiti, bet eisias vėliau. Kodėl jis negalys dabar eiti? Juk jis norįs paaukoti už jį ir savo gyvybę. Kristus jam taip atsakė: "Tu nori paaukoti už mane savo gyvenimą? Aš tau sakau, kad, dar gaidžiui nesugiedojus, tu manęs išsižadėsi tris kartus" (Jo 13, 36). Tuos pranašiškus žodžius Petras gerai sau įsidėmėjo. Nors, žydamas suimant Kristų, Petras nukirto Malchaus ausį, bet jis pabūgo tarnaitės ir iš tiesų tris kartus išsigynė savo Mokytojo (Mk 14, 70-72). O vis dėlto Kristus parinko Petrą ypatingam uždaviniui. Petras turėjo būti jo steigiamos Bažnyčios galva. Tai sako kitos Šv. Rašto vietos.

Kai Kristus kartą klausė savo mokinius, kuo jį laiko žmonės, Petras atsakė, kad jis esąs Kristus, pateptasis, gyvojo Dievo sūnus. Tada Viešpats jam taip tarė: "Tu esi Petras, uola, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią. Tau duosiu dangaus karalystės raktus. Ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ką tu išrishi žemėje, bus išrisha ir danguje" (Mt 16, 20). Raktai reiškia galią, o žodis surišti — uždrausti. Šv. Jonas rašė, kad Kristus įsakė Petrui ganyti jo avis ir avinėlius (Jo 21, 15-17). Ta pačia proga Kristus pasakė Petrui, kokia mirtimi jis mirsias. Šv. Lukas rašė, jog Kristus meldėsi, kad Petro tikėjimas nesvyruotų. Kristus įsakė Petrui stiprinti savo brolius (Lk 22, 31-32).

Ypatingą šv. Petro vietą Bažnyčioje iškelia ir kitos Šv. Rašto vietos. Kai kelios moterys Velykų rytą rado tuščią Kristaus grabą, baltais rūbais apsirėdęs jaunuolis (Matas sako, kad angelas) joms pasakęs, jog Kristus prisikėlęs ir prašęs apie tai pranešti Petrui ir kitiems Viešpaties mokiniams (Mk 16, 6-7). Šv. Povilas rašė, kad prisikėlusį Kristų pirmiausia matė Petras (1 Kor 15, 5). Skaitant Apaštalų darbus, matyti, kad Petras buvo ne tik dvylikos apaštalų, bet ir visos krikščionių bendruomenės lyderis.

Kai Kristus savo mokinių akivaizdoje įžengė į dangų, Petras ir kiti mokiniai grįžo į Jeruzalę, susirinko vienoje salėje ir patvariai meldėsi. Kartą Petras susirinkusius krikščionis ragino burtų keliu parinkti Judo Iskarioto vietoj žmogų, mačiusį Viešpaties darbus nuo Jono krikšto iki Kristaus įžengimo į dangų, kad jis būtų kartu su kitais apaštalais Kristaus prisikėlimo skelbėjas (Apd 1, 15-26). Turint prieš akis anksčiau paminėtas Šv. Rašto vietas, yra aišku, kodėl Petras, o ne kitas apaštalas ėmėsi tos iniciatyvos. Dar daugiau. Atėjus Sekminių dieną Šv. Dvasiai, Kristaus mokiniai pradėjo kalbėti su susirinkusia minia įvairiomis kalboms. Matydamas, kad minia tą reiškinį klaidingai aiškina, Petras atsistojo prieš susirinkusius ir jiems paaiškino, kas iš tiesų buvo įvykę. Susirinkusiems klausiant, ką jie turi daryti, Petras atsakė, kad kiekvienas jų turi atsiversti ir pasikrikštyti. Tada jiems bus atleistos nuodėmės ir jie gaus Šv. Dvasios dovanų. Tą dieną prie apaštalų prisijungė apie 3.000 tikinčiųjų (Apd 2, 1-41).

Kai Petras ir Jonas išgydė luošą jaunuolį, subėgo žmonių minia, kuriai Petras paaiškino, kieno galia tas stebuklas buvo padarytas. Tą dieną tikinčiųjų skaičius pakilo iki 5.000. Bet žydams apaštalų darbas nepatiko ir jie uždarė juos per naktį kalėjime. Kitą rytą, susirinkus žydų vyresniesiems, Šv. Rašto žinovams ir vyriausiems kunigams, Petras jiems sakė, kad Kristus, kurį jie buvo prikale prie kryžiaus, prisikėlė ir kad anas jaunuolis pagijo jo galia. Kai žydai draudė apaštalams apie Kristų kalbėti, Petras ir Jonas atsakė, kad Dievo reikia labiau klausyti, negu žmonių. "Mes negalim nutylėti, ką matėme ir girdėjome", taip jie pridėjo (Apd 4, 20).

Petras buvo pirmasis apaštalas, skelbęs Kristaus gerą naujieną pagonims. Kilus įvairiems nesusipratimams tarp žydų ir krikščionybę priėmusių pagonių Antijochijos mieste, tikintieji nusiuntė pasiuntinius į Jeruzalę pas apaštalus ir vyresniusius. Žydai reikalavo, kad atsivertę pagonys būtų apipiaustyti ir laikytusi Mozės įstatymų. Apaštalai ir vyresnieji susirinko to klausimo

svarstyti. Kilus ilgam ginčui, Petras pakilo ir pareiškė nuomonę, kad pagonims nereikia užkrauti jungo, kurio ir žydai negalėjo pakelti. Jam pritarė ir apaštalas Simonas. Pasitarę apaštalai ir vyresnieji nusiuntė į Antijochiją raštą, kad krikščionys susilaikytų nuo aukų stabams, nuo kraujo, pasmaugtų gyvulių mėsos ir nuo ištvirtavimo (Apd 15). Ir vėl Petras pirmininkauja ir "stiprina brolių tikėjimą".

Atsivertęs pakeliui į Damaską, Povilas apaštalavo Jeruzalėje, Antijochijoje ir Mažonoje Azijoje, o po trejų metų vyko į Jeruzalę pamatyti Petro. Petras, vykdamas skelbti Kristaus mokslo pagonims, paliko Jeruzalėje savo vietoje Jokubą. Kai kas daro iš to klaidingą išvadą ir tvirtina, kad Jokūbas buvo Bažnyčios galva. Toji nuomonė nėra paremta Šv. Raštu. Pabuvęs pas Petrą dvi savaites, Povilas aplankė ir Jokubą (Gal 1, 18). To reikalavo mandagumas.

Apie Petro apaštalavimą Naujojo Testamento knygoje yra nedaug. Petras parašė du laiškus Mažosios Azijos krikščionims ir pirmame laiške sakė, kad jį rašęs Babilonijoje. Anais laikais Babilonija buvo vadinama Roma. Nežinia, kada Petras nuvyko į Romą. Padavimai sako, kad jis ten gyvenęs 25 metus. Klemensas iš Aleksandrijos rašė, kad Morkus, Petro palydovas, parašė evangeliją Petrui esant Romoje.

Apklaussinędami Petrą ir Joną apie luošą jaunuolio stebuklingą išgydymą, žydai pastebėjo, kad jie, Petras ir Jonas, buvo prasti ir beraščiai žmonės, ir tuo žydai labai stebėjosi (Apd 4, 1). Galimas daiktas, kad žydai manė, jog turės reikalų su mokytais ir išprususiais žmonėmis, bet Kristus, kaip sako šv. Povilas, "pasirinko, kas pasauliui atrodo kvaila, kad sugėdytų išminčius. Dievas pasirinko, kas pasauliui silpna, kad sugėdytų galiūnus" (1 Kor 1, 27). Žiūrėdamas į šv. Petro ir šv. Povilo bareljefą ant Marmertino kalėjimo durų, pradėjau suprasti tuos Šv. Rašto žodžius. Dievas pasirinko silpnus bendradarbius, kad per juos išryškėtų Jo galybė. Bažnyčia nėra Petro, Povilo ar kitų apaštalų kūrinys, bet Dievo.

Šv. Povilas buvo kitoks žmogus negu šv.

Petras. Šv. Povilas buvo gimęs Tarso mieste, Mažajoje Azijoje, tarp 5 ir 15 m. (Plg. McKenzie, Dictionary of the Bible, 648 p.) Jis buvo žydas iš Benjamino kamieno, kalbėjo graikiškai ir aramaiškai, turėjo seserį Jeruzalėje, buvo Romos pilietis, mokėsi pas garsumą rabiną Gamalielį, dirbo palapines ir iš to pragyveno. Jis buvo griežtas fariziejus. Jis matė šv. Stepono mirtį. Žydai buvo padėję prie jo kojų to kankinio rūbus. Povilas buvo atvykęs į Jeruzalę persekioti krikščionių. Bet jam to neužteko. Nuvykęs pas vyriausiąjį kunigą, išgavo raštus Damasko sinagogoms, kad, užtikęs ten krikščionis, galėtų juos suimti ir gabenti į Jeruzalę (Apd 9, 1-2).

Tačiau kai priėjo netoli Damasko, staiga jį apšvietė dangaus šviesa. Nukritęs žemėn, jis išgirdo balsą: "Sauliau, Sauliau, kam mane persekioji". Jis klausė: "Kas tu esi, Viešpatie". Šis atsakė: "Aš esu Jėzus, kurį tu persekioji. Kelkis, eik į miestą; ten tau bus pasakyta, ką turi daryti". Damaske Povilas nuėjo pas Ananiją. Šis uždėjo Povilui rankas. Povilas atgavo regėjimą ir pasikrikštijo. Pabuvęs Damaske keletą dienų pas krikščionis, pradėjo skelbti, kad Jėzus yra Dievo sūnus. Po kurio laiko žydai nusprendė jį nužudyti. Apie tai sužinojo krikščionys ir nuleido Povilą per sieną ant virvių pintinėje.

Sugrįžęs į Jeruzalę, Povilas mėgino prisidėti prie krikščionių, tačiau visi jo bijojo ir netikėjo jį esant Kristaus mokiniu. Tik Barnabas jį priglaudė, nusivedė pas apaštalus ir jiems išpasakojo, kaip kelionėje Saulius regėjęs Jėzų ir šis kalbėjęs su juo. Jeruzalėje Povilas skelbė Kristų ir ginčijosi su heleiniais, filosofuojančiais graikais, kurie nutarė jį nužudyti. Tai sužinoję, krikščionys nugabeno jį į Cezarėją ir iš ten išsiuntė į Tarsą (Apd 9, 19-30).

Tarse Povilas pabuvo porą metų. Jis pats sakosi apsigyvenęs Arabijoje, bet nežinia, ką tas terminas reiškia. Prisiminęs Povilo uolumą ir neįprastus gabumus, Barnabas pakvietė jį į Antijochiją ir ten užtikrino jam krikščionių mokytojo vietą. Siunčiami Antijochijos krikščionių, Povilas ir Barnabas nu-

vyko į Jeruzalę ištirti apaštalų pažiūrų apie kai kuriuos atsivertusių žydų reikalavimus, būtent, kad, priimdami krikščionybę, pagonys turėtų apsipiaustyti ir laikytis Mozės įstatymų. Gavę apaštalų atsakymą raštu (Plg. Apd 15, 22-29), Povilas ir Barnabas grįžo į Antijochiją.

Šv. Dvasios įkvėpti (Apd 13, 1-3), Antijochijos krikščionys prašė Povilą ir Barnabą skelbti evangeliją, kur ji dar nebuvo žinoma. Pirmąją kelionę Povilas ir Barnabas aplankė Seleukiją, netoli Antijochijos esantį uostą, o iš ten laivu išvyko į Kipro salą. Kipro saloje jie skelbė evangeliją Salamo ir Pafo miestuose. Iš Pafo išplaukė į Ataliją, o iš ten vyko į Pergę, Pizidijos Antijochiją, Ikoniją ir Lystrą. Kai Lystroje Povilas stebuklingu būdu išgydė vieną raišą vyrą, minia, pamačiusi stebuklą, pradėjo šaukti: "Dievai, pasivertę žmonėmis, nužengė pas mus" (Apd 14, 11). Dzeuso šventyklos kunigas liepė žmonėms atvesti vainikais papuoštus jaučius ir kartu su minia norėjo juos paaukoti Povilo ir Barnabo garbei. Tai pastebėję, apaštalai prisipažino esą paprasti žmonės. Tačiau iš Antijochijos ir Ikonijos atvykę žydai sukurstė prieš Povilą žmones, kurie jį vos neužmušė akmenimis. Susirinkus aplink jį mokiniams, krikščionims, Povilas atsigavo ir grįžo į miestą. Kitą dieną Povilas ir Barnabas išvyko į Derbę. Aplankę dar kartą krikščionių bendruomenes Lystroje, Ikonijoje, Antijochijoje, Pergoje ir Atalijoje ir paskyrę joms vyresnius, jie išplaukė į Antijochiją, iš kurios buvo pradėję pirmąją apaštališką kelionę. Antijochijoje jie sušaukė krikščionių bendruomenę ir apsakė, kokius didžius darbus nuveikęs Dievas per juos ir kaip atvėręs pagonims tikėjimo vartus (Apd 14, 27).

Antroji šv. Povilo kelionė buvo ilgesnė. Pagyvenęs kiek laiko Antijochijoje, Povilas tarė Barnabui: "Grįžkime, aplankykime brolius visuose miestuose, kur esame skelbę Viešpaties žodį, ir pasižiūrėkime, kaip jiems sekasi (Apd 15, 36). Barnabas sutiko, bet norėjo pasiimti kartu ir Joną, vadinamą Morkumi. Povilas atsisakė imti Morkų, nes jis pirmoje apaštalo kelionėje buvo pasi-

traukęs nuo Povilo ir Barnabo ir nesidarbavo kartu su jais. Kilo aštrus ginčas. Barnabas pasiėmė Morkų ir abu išplaukė į Kipro salą. Povilas, pasitelkęs Silą, žymų Jeruzalės krikščionių bendruomenės narį ir pranašą, išvyko į Tarsą, Derbę, Lystrą, Ikoniją, Antijochiją ir Troadą. Keliaudami per miestus, jie liepdavo laikytis Jeruzalėje apaštalų ir vyresniųjų priimtų nutarimų. Tuo būdu bažnyčios, krikščionių bendruomenės, vis stiprėjo ir augo skaičiumi.

Berėjoje, Makedonijoje, Povilui sekėsi gerai. Tačiau netrukus Tesalonijos žydai pradėjo Berėjos žmones kurstyti prieš Povilą. Šis, palikęs Berėjoje Silą ir Timotiejų, išvyko prie jūros ir laivu nuplaukė į Atėnus. Iš Atėnų Povilas nuvyko į Korintą. Korinte atsivertė sinagogos vyresnysis su saviškiais ir daugelis Povilo klausytojų. Iš Korinto Povilas persikėlė į Efezą, kur gyveno dvejus metus ir įsteigė gražią krikščionių bendruomenę. Antrąją kelionę šv. Povilas užbaigė Jeruzalėje.

Pailsėjęs Antijochijoje, šv. Povilas pradėjo trečiąją kelionę ir aplankė beveik visas krikščionių bendruomenes, įsteigtas antrosios kelionės metu. Troade šv. Povilas mokė krikščionis iki vidurnakčio. Vienas jaunuolis, besiklausydamas šv. Povilo kalbos ir sėdėdamas ant lango, užsnūdo ir nuo trečiojo aukšto nukrito ant žemės. Nulipęs žemyn, Povilas apglėbė jaunuolį ir prašė tikinčiųjų nekelti triukšmo, nes jaunuolis esąs gyvas. Vėl užlipęs aukštyrą, jis "laužė ir valgė duoną" (Apd 20, 11) t.y. laikė šv. mišias. Trečiąją kelionę šv. Povilas pasiekė Korintą ir leidosi atgal. Efeze jis nutarė vykti į Jeruzalę, nežinodamas, kas ten jo laukia. Ir trečiąją kelionę jis užbaigė Jeruzalėje.

Jeruzalėje šv. Povilas buvo sutiktas krikščionių su dideliu džiaugsmu. Sekančią dieną jis nuėjo pas apaštalą Jokūbą, pas kurį buvo susirinkę visi vyresnieji. Šv. Povilas jiems smulkiai išdėstė visa, ką Dievas per jį buvo padaręs pagonijoje. Jie šlovino Dievą ir patarė Povilui atlikti savo padarytą įžadą kartu su keturiais vyrais, padariusiais tokį patį įžadą. Tuokart nebesklisą

gandai, kad jis mokęs žydus, gyvenančius pagonių tarpe, atsižadėti Mozės įstatymų. Šv. Povilas priėmė jų patarimą ir per 7 dienas lankė šventyklą. Pastebėję Povilą šventykloje, Azijos žydai sukurstė minią, nutvėrė Povilą ir šaukė: "Izraelitai, gelbėkit. Šitas žmogus visur visus moko prieš tautą, įstatymą ir šventyklą. Jis netgi atsivedė šventyklon graikus ir suteršė šią šventą vietą" (Apd 21, 28-29). Mat, žydai buvo matę mieste su šv. Povilu Trofimą iš Efezo ir dabar manė, jog Povilas jį atsivedęs į šventyklą. Žydai ištempė Povilą už šventyklos vartų ir norėjo jį užmušti. Apie tai buvo pranešta įgulos viršininkui. Šis įsakė kareiviams suimti ir nuvaryti Povilą į kareivines. Įgulos viršininkas manė, kad Povilas buvo egiptietis, kuris neseniai buvo sukėlęs sąmyšį. Povilas pasakė, jog jis yra žydas iš Tarso. Povilas prašė leisti jam prabilti į žmones. Viršininkui sutikus, Povilas papasakojo žydams savo atsivertimo istoriją. Kai Povilas pasakė, jog Kristus liepė skelbti evangeliją ir pagonims, žydai pradėjo garsiai rėkti: "Nušluoti nuo žemės tokį žmogų! Nepalikti jo gyvo" (Apd 22, 22). Įgulos viršininkas įsakė kareiviams nuvesti Povilą į kareivines ir kankinant jį tardyti. Kai jau buvo pririštas diržais, Povilas paklausė šimtininką, ar jiems valia plakti dar nenuteistą Romos pilietį. Šimtininkas pranešė įgulos viršininkui, kad Povilas yra Romos pilietis. Viršininkas pats klausė Povilą, ar tai tiesa. Povilas patvirtino. Kitą dieną viršininkas paleido Povilą iš kalėjimo ir, sušaukęs kunigus bei visą teismo tarybą, pastatė Povilą jų akivaizdoje. Povilas į juos prabilo ir sakė, kad yra teisiamas dėl tikėjimo į prisikėlimą. Tuokart kilo barniai, nes sadukiejai netikėjo mirusiųjų prisikėlimo. Bijodamas, kad žydai nesudraskytų Povilo, viršininkas įsakė nuvesti jį atgal į kareivines. Rytą dieną būrys žydų prisiekė nevalgyti ir negerti, kol nenužudys Povilo. Sužinojęs apie tai, tribūnas įsakė dviem šimtininkams laikyti pasiruošusius 70 raitelių, 200 ietininkų ir arklį Povilui. Parašęs laišką valdytojui Feliksui, tribūnas išsiuntė Povilą ir kareivius į Cezarėją. Po penkių dienų pas Feliksą at-

vyko iš Jeruzalės vyriausias kunigas su ke-
liais seniūnais ir advokatu kaltinti Povilo.

Išbuvęs Cezarėje dvejus metus ir ne-
matydamas kitos išeities, Povilas apeliavo
į ciesorių. Kai į Cezarę atvyko karalius
Agripa, jam buvo pristatytas Povilas. Agri-
pa patvarkė, kad Povilas būtų siunčiamas
laivu į Romą. Siaučiant audrai, laivas atsi-
dūrė prie Maltos salos, ir Povilas buvo pri-
verstas praleisti joje 3 mėnesius. Pasiekęs
Puteoli uostą, Povilas su palydovais leidosi
pėsčias į Romą. Maždaug 60 kilometrų į
pietus nuo Romos Povilą ir jo palydovus
sutiko Romos krikščionių atstovai. Romoje
Povilui buvo leista apsigyventi atskirame
bute su saugojančiu jį kareiviu. Sakoma,
kad iš Romos Povilas nukeliavęs į Ispaniją.
Bet tos žinios yra netikros. Povilas skelbė
evangeliją dvejus metus. Jis mirė apie 67
ar 68 metus. Jam buvo nukirsta galva Tre
Fontane vietovėje. Šv. Petras buvo prikal-
tas prie kryžiaus netoli Vatikano. Jo laidoji-
mo vieta atkasta po Šv. Petro bazilikos di-
džiojo altoriumi.

Šv. Povilas buvo spalvinga asmenybė.
Jo laiškuose mintys yra aiškos, dažnai pa-
grįstos Senojo Testamento raštais. Jis siekė
savo tikslo be jokios atvangos. Jis užjautė
silpnuosius, sudrausdavo klystančius, buvo
dėkingas savo bendradarbiams ir gerada-
riams. Jis buvo aistringas žmogus, geras or-
ganizatorius, be jokios puikybės ir visiškai
atsidavęs savo uždaviniui. Jo santykiai su
bendradarbiais ir draugais buvo šalti. Atro-
do, kad labiausiai jis mėgo krikščionių
bendruomenę Filipų mieste. Jis gerai su-
prato žydų ir pagonių dvasinį pasaulį ir
visiems tapo viskuo. Būdamas žydas, jis
pasidarė kosmopolitu, kad visus laimėtų
Kristui. Evangelijos skelbimą jis laikė savo
būtina pareiga. Jis skelbė evangeliją ne sa-
vo, bet Dievo valia ir tuo būdu atliko jam
patikėtą tarnybą (Plg. 1 Kor 9, 17).

Skelbdamas evangeliją, šv. Povilas tu-
rėjo nukentėti daug nemalonių dalykų. Juos
jis išskaičiuoja antrame laiške Korintie-
čiams. "Esu gavęs nepalyginti daugiau
ryškčių ir daugel kartų buvau mirties pa-
vojuje. Nuo žydų gavau penkis kartus po

keturiasdešimt be vieno kirčio. Tris kartus
gavau lazdų, vienkart buvau apšvaitytas
akmenimis. Tris kartus pergyvenau laivo
sudužimą, ištisą parą plūduriavau atviroje
jūroje. Dažnai būdavau kelionėse, upių pa-
vojuose, pavojuose nuo plėšikų, pavojuose
nuo savo tautiečių, pavojuose nuo pagonių,
dykumos pavojuose, jūros pavojuose, mies-
tų pavojuose, pavojuose nuo netikrų brolių.
Man teko daug triūsti ir vargti, dažnai bu-
dėti naktimis, bėdauti ir trokšti, dažnai pas-
ninkauti, dažnai kęsti šaltį ir nuogumą. Ne-
minint viso kito, kasdien esu žmonių apgul-
tas, rūpinuosi visomis bažnyčiomis. Jei kas
silpsta, ar aš nesilpstu? Jei kas piktinasi,
ar aš nedegu apmaudu"? (2 Kor 11, 23-29).
Sunku įsivaizduoti Bažnyčią be šv. Povilo
darbų ir raštų. Jis tikrai praturtino ne tik
Bažnyčią, bet ir visą žmoniją.

MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (VII)

(*Filosofijos sampratos raida*)

FELIKSAS JUCEVIČIUS

8. BŪTIS ARISTOTELINĖJE SUBSTANCIJOS FILOSOFIJOJE

Kaip Parmenido, taip ir Aristotelio dē-
mesio centre yra būtis. Filosofija yra moks-
las apie būtį ir kaip tik todėl ji skiriasi nuo
kitų žinojimo šakų, nes jų objektas yra tik
būties dalis, o ne būtis kaip būtis. Matema-
tika domisi kiekybe, fizika — medžiaga ir
judesiu, biologija — gyvybe, o filosofija —
būtimi kaip tokia.⁶ Bet kas yra būtis? Ieš-
kodamas atsakymo į šį klausimą, Aristote-
lis pasirodo tikras realistas. Konkretūs daik-
tai — tai būties imperija. Būtis yra tai, kas
yra daiktas. Jis sako: "Tarp įvairių būties
prasmų, aišku, svarbiausia yra ta, kur būtis
reiškia tai, kas yra, ir kur ji reiškia *ousia*".⁷
Amžių būvyje *ousia* buvo verčiama tai žo-
džiu *substancija*, tai žodžiu *esmė*. Aristotelio
žodyne *ousia* yra ontologinė kategorija,
kuri pažymi paskirą būtybę, savyje subsis-
tuojančią. Kadangi substancija yra tarytum
paskirybės galutinė tikrovė, tai nėra jau

taip lengva ją apibūdinti. Aristotelis mēliau sako, kas ji nėra. "Subjekte esantieji", t.y. tie dalykai, kurie negali egzistuoti vieni, o turi prisijungti prie kitų, nėra substancijos. Subjekte esančiųjų tikrovė yra iš tikrųjų subjekto tikrovė, ir štai kodėl jie vadinami pripuolamybėmis arba akcidentais. Nė substancijos vardas netinka visuotinėms, kaip "žmogus", "katė" ar "medis". Nes visuotinėms nėra konkrečios savybės, o tik dalykai, kuriais nusakome šį ar aną subjektą. "Žmogus", "katė" ir "medis" nėra substancija, o tik nusakomybė. Substancija pirminė ir griežtąja prasme yra paskiras subjektas, kuris egzistuoja savyje ir suteikia prieglobstį pripuolamybėms. O tai reiškia, kad ji yra kitas dalykas, negu sąvoka ar pripuolamybė. Mes atpažįstame ją iš jos operacijų bei jos sukeltų pasikeitimų. Todėl Aristotelis vadina "prigimtimi" arba "natūra" kiekvieną substanciją, kuri yra bet kokio pasikeitimo priežastis. Substancija yra judesio pagrindas, nes ji yra galutinėje analizėje energija.

Su judesiu susiduriame kūnų pasaulyje arba gamtoje. Niekas geriau nepasako kas yra judesys, kaip priežasčių dialektika, kuri Aristotelio filosofijoje užima svarbią vietą, nes ji iš tikrųjų veda į absoliutinės būties pažinimą. Galime net sakyti, kad aristotelinė būties metafizika yra priežasčių dialektikos sklaida. Aristoteliui žinoti reiškia pažinti daiktų priežastis. Tuomet pažįstame tikrai daiktą, kai pažįstame jo pirmąją priežastį. O pirmosios priežasties pažinimas veda į būties pažinimą.

Aristotelis išvardina keturias priežastis, kurių svarbiausia yra *forma*. Ji yra tolygi aktui. Forma yra iš tikrųjų daikto substancija, suvokta nepriklausomai nuo medžiagos. Ji sujungia daikto medžiaginius elementus ir padaro jį pažinimo, o tuo pačiu ir mokslo objektu. Štai kodėl, norėdamas nusakyti daiktų formalinį principą, Aristotelis naudoja platoniskąjį "idėjos" terminą. Mat, Platono filosofijoje tikrai pažinti daiktą reiškia pažinti jo idėją. Antroji priežastis yra *medžiaga*, kurią atbaigia forma. Medžiaga yra visų pasikeitimų atrama bei vi-

sų apibrėžtiniųbių subjektas. Tai ne tik pasyvi galimybė, o potenciali, kuri yra pasirodusi priimti formą. Kaip tik todėl Aristotelis vadina medžiagą *dynamis*. Kaip potenciali, medžiaga yra neatbaigta forma. Ji stokoja substancijos, nes kas yra substancija, tas yra jau atbaigtas daiktas. Medžiaga ilgisi formos, kaip savo atbaigtinės, ir perėjimas iš medžiagos į formą — tai judesys, kuris persunkia visą gamtą ir sudaro jos esmę. Medžiagos susiforminimas neįvyksta savaime, o pareikalauja poveikio, ir tas poveikis yra trečioji priežastis. Medžiaga negali pajudėti savo jėgomis, ir todėl ji negali pereiti į aktą arba formą. Tai tik judesio būtina sąlyga, be jos nepasidarytų joks daiktas ir be jos nebūtų jokie daiktai. Norėdamas dabar išaiškinti patį judesį, Aristotelis remiasi principais, kurie yra transcendentiniai, t.y., kurie yra ne pačiuose daiktuose, o už jų. Tiesa, poveikis yra ne kas kita, kaip pati forma, suprasta kaip aktas. Bet poveikio sukeltasis judesys būtų tik atsitiktinėybė, jei vyktų be tikslo. Judesys be tikslo būtų grynai mechaninis aktas, aklasėjimas. Štai kodėl judesio tikroji priežastis yra *tikslas*. Mechaniškoji atsitiktinėybė — tai falsifikuotoji būtinėybė bei tikrosios būtinybės išvirkščioji pusė. Žodžiu, priežastis yra apsprendžiantis principas tik tuomet, kai ji suvokiama tikslo perspektyvoje, ir tai yra viena iš giliausių Aristotelio minčių. Tikslas yra ketvirtoji priežastis, kuri viską išaiškina, nes viską sukuria. Tikslas ir esmė yra beveik vienas ir tas pats dalykas. Tikslas — tai savęs ieškančioji forma, kurios ilgisi medžiaga. O forma yra idealas, kurio ieško kiekvienas judesys. Todėl Aristotelio keturios priežastys susiveda į dvi, medžiagą ir formą, nes poveikis ir tikslas susilieja su forma. Šios dvi pirmapradės priežastys yra realioje vienybėje, kuri savo keliu šakniasi substancijoje.

Kadangi kiekvienas judesys prileidžia poveikį arba judintoją, tai, einant nuo vieno judintojo prie kito, reikia kur nors sustoti, nes kitaip eitume iki begalybės. Todėl, norint suprasti judesį, reikia būtinai prileisti *pirmąjį judintoją*, kurio niekas nejudina. Šis

pirmasis judintojas yra amžinasis aktas, būtinoji būtis, ir kiek jis yra būtinas, tiek jis yra gėris ir principas. Neatrodo, kad jis turėtų ką nors bendro su medžiaga, nes jo prigimtis išsisako geriausiai mintimi. "Metafizikoje" yra viena vieta, kur Aristotelis pasako giliu žodžiu, ką jis mano apie pirmąjį judintoją. Kai šiandien skaitome tą ištrauką, tai beveik negalime tikėti, kad tai buvo parašyta prieš pustrečio tūkstančio metų. Kadangi ši vieta yra unikumas pagoniškoje filosofijoje, tai ją kiek ilgiau pacituosiu: "Toks yra principas, nuo kurio priklauso dangus ir gamta. Jo gyvenimas, gryoji mintis, pasiekia aukščiausią tobulybę, o mes juo tesidžiaugiamo trumpai. Šioje būsenoje jis yra visad, nes jo pasitenkinimas yra jo aktas, kas mums neįmanoma. Mūsų didžiausi malonumai — tai išbudimas, pajutimas, mintis, nes tai yra aktai, kurie pagimdo viltį ir prisiminimą. Subsistuojančioji mintis yra aukščiausiojo gėrio ir aukščiausios tobulybės mintis, ir nuostabiausioji mintis yra nuostabiausio gėrio mintis. Įsivandama suvokiamąją, mintis mąsto save, nes ji suvokia save, kai pasiekia ir mąsto savo objektą, ir todėl mintis yra tolygi tam, ką ji suvokia. Nes galia įsisavinti suvokiamąją ir esmę — tai mintis, ir mąstyti reiškia suvokti. Štai kodėl suvokimas, o ne galia suvokti apreiškia minties dieviškąją prigimtį, ir grynasis mąstymas yra tobulas pasitenkinimas. Jei džiaugsmą, kuris mus tik retkarčiais aplanko, Dievas turi visad, tai nuostabu. Dar nuostabiau, jei jis turi tai aukštesniame laipsnyje. Taip ir yra. Dievui priklauso taipogi gyvenimas, nes mąstymas yra gyvenimas, ir Dievas yra tas mąstymas. Mąstymas subsistuoja savyje, ir tai yra jo gyvenimas, tobulas ir amžinas. Štai kodėl mes sakome, kad Dievas yra amžinas ir tobulas gyvasis, ir todėl gyvenimas ir nesiliaujantis bei amžinas buvimas priklauso Dievui, nes tai ir yra Dievas".⁸

Aristotelis — filosofas, o ne teologas. Bet vis dėlto jo metafizika grindžiama dieviškuoju pradū, kuris yra būties harmonijos ir gamtinio judesio pagrindas. Būtis yra galutinėje tikrovėje mintis, mąstanti save, ir

todėl jos mintis yra jos minties mintis. Ši save mąstančioji būtis yra Dievas. Dabar lengva suprasti, kodėl Aristotelio metafizika vadinama teologija. Jis pats sako, kad filosofija nėra eilinis mokslas, vienas iš daugelio mokslų, o pats nuostabiausias mokslas. Jis net vadina filosofiją dievišku mokslu. Kas pasišvenčia jai, tas laikomas išminčiumi. Jis yra net "dievas", ne visam laikui, o tais momentais, kai jis suvokia, kas yra būtis savo galutinėje tikrovėje. O kada jam tai pasiseka? Kai jis būtyje išvysta dievybę.

Paskalis teigė, kad filosofų Dievas nėra Abraomo, Izaoko ir Jokūbo Dievas. Nei Aristotelio Dievas yra apreiškimo Dievas, bet turi panašumo su juo. Prisiminkime Mozės pokalbį ant Horebo kalno. Kai jis paklausė vardo to, kuris jam apsireiškė degančiame krūme, tai atsakymas itin įdomus: "Aš esu, kursai esu".⁹ Apreiškimo Dievas laiko save taip pat būtimi. Jis yra iš tikrųjų vienintelis, kuris tikrai yra, kaip pastebi Spinoza. Bet aristoteliškasis Dievas pirmena taip pat Hegelio absoliutinę idėją, kuri išsisako kaip daiktas ir daikto mintis. Skirtumas tarp aristotelinės metafizikos ir hegelinės dialektikos yra gal tas, kad pirmoji yra minties apercepcinė veikla, o antroji — prieštarybių dialektika. Aristotelio metafizikos išeities taškas yra gamtinis pasaulis, kaip nuostabos šaltinis. Nuostaba sukelia pažinimo troškulį, kuris nuveda mintį prie būties gelmių. O būties gelmės yra kartu ir dieviškojo principo gelmės. Kadangi būties pažinimas veda į Dievo pažinimą, tai filosofija, kuri įsisavina vieną ir kitą pažinimą, yra kartu būties mokslas ir Dievo mokslas.

6. *Metafizika*, 1003 a.

7. *Metafizika*, 1028 a.

8. *Metafizika*, 1072 a.

9. *Išėjimo knyga*, 3, 14.

Dažnai Dievas daugiau padaro su bemoksliais, kurie ieško to, kas patinka Dievui, negu su mokytaisiais, kurie ieško tik savęs.

Šv. Anzelmas

MOZAIKA IŠ GYVENIMO TRUPINĖLIŲ

JUOZAS PRUNSKIS

Gyvenimo kasdienybė yra tiek turtinga į širdį smingančiais vaizdais, kad dažnai gaila, jog daugelis faktų mūsų visai nepasiekia. Kai daugumas JAV laikraščių skęsta moralinių dumblių dvokiančiuose aprašymuose, vis dėlto yra ir tokių žurnalų, kaip "Guidposts" ir kiti, kurie paskiria savo puslapius tik tam, kas parodo šviesą žmonėse. Štai iškarpėlės iš ten.

ALKOHOLIKĖS SŪNUS

Kris Welland taip nupasakoja savo diđį gyvenimo patyrimą. Jis turėjo apie devynerius metus, kai išryškėjo, jog jo motina yra alkoholikė. "Septynerius metus aš stebėjau, — rašo jis, — kaip ta jos liga iš inteligentiškos, žavios ir mano mylimos motinos darė ją žilstelėjusią, panašią į skeletą". Alkoholis ją naikino ir darė atstumiančią vaikams, vyrui ir visiems, kurie ją mylėjo. Stebėdamas, kaip ji pati save taip naikina, sūnus ėmė jos neapkęsti. Jis buvo 15 metų, kai tėvas ją sunykusią, pražilusią nunešė į automobilį ir išvežė į gydymo vietą Minnesotoje. Kažkaip šeimai pasidarė lengviau ir net linksniau. Sūnus Kris nebenorėjo niekada jos daugiau matyti ir nematė beveik dvejus metus.

— Per tuos dvejus metus, — pasakojasi jis, — aš apie motiną mažiau kiek tik galima mažiau. Jaučiausi laimingesnis, kaip bet kada anksčiau. Kad nuraminčiau savo sąžinę, skaičiau jos atsiunčiamus laiškus, pilnus meilės pareiškimų, bet tai tik veikė atstumiančiai. Aš niekada nepagalvojau apie jos kovą atgauti blaivumą, sveikatą, savigarbą.

Kai Kris buvo 16 m., motina parašė, kad ji laimėjo kovą, kad ji apleidžia gydymosi vietą, kad ji išsinuomoja butą ir gauna sekretorės vietą apdraudus bendrovėje. Kris nenorėjo tikėti ir manė, kad ji už kokios savaitės vėl pradės gerti. Bet jos laišškai vis nauji ateidavo. Ji rašė apie savo darbą,

apie puošimą savo kambarių ir net apie slidinėjimą savaitgaliais.

— Motina, — rašo toliau sūnus, — atrodė nepaisė, kad mes niekada neatsakinėjome į jos laiškus. Ji rašė, kol pagaliau mes atsakėme.

Pagaliau sūnus priėmė kvietimą ją aplankyti. Bernaičiui tada jau buvo 17 metų. Jis lėktuvu nuskrido į miestą, kur motina buvo apsigyvenusi. Jame dar tebebuvo atšiaurumo motinai alkoholikei ir, kai aerodromo laukiamajame ji atskubėjo jo apkabinti ir pabučiuoti, jis beveik norėjo jos rankas nustumti. Ji paėmė sūnaus lagaminą ir taksiu abudu pasuko į jos butą. Sūnus pradėjo atsigauti, bet vis tiek dar jame buvo daug šaltumo, ir jis labai sausiai atsakinėjo į klausimus apie seserį, brolių, apie draugus, apie mokyklą. Sūnus nepareiškė jokio džiaugsmo dėl jos sveikatos atkūtimo. Jis pasakojo apie šeimos šventes, brolio išaugimą ir apie kitus dalykus, kurie tais minimais galėjo ją tik liūdinti.

Bet motina tęsė pasikalbėjimą su nenuilstamu susidomėjimu, su ryškia meile.

— Kol pasiekėme jos butą, — pasakojasi Kris, — aš pats savęs pradėjau gėdintis, bet tai darė mane dar atšiauresnį jos atžvilgiu.

Iėjęs į jos butą, nustebo, pamatęs, kiek daug ten jaukumo, švaros, grožio. Prie langų buvo dailios užuolaidos, grindys išklotos gelsvu kilimu, baldai lengvai melsvos spalvos. Butą puošė gėlės. Kalėdų proga stalas buvo papuoštas dailiomis žvakidėmis su sidabriniais angeliukais. Čia buvo ir eglaitė, išpuošta jos pačios gamintais puošmenimis. Viskas buvo taip miela, šilta. "Ir tai palietė mano širdį", prisipažįsta Kris.

Jis stovėjo ir dairėsi jos kambary, o ji dar vis tai ši, tai tą pataisė. Kai užbaigė, nuvedė sūnų į miegamąjį, kuris buvo taip pat jaukus. Išvargęs jis nuskubėjo į lovą, o motina nuėjo ilsėtis ant sofos. Motina jį pa-

bučiavo ir išėjo. Atsigulęs jis stebėjo sniegules pro langą. Dūrys į kambarį, kur nuėjo motina, buvo atviros. Nieko nesigirdėjo. Toliau Kris pasakoja:

— Kai pradėjau snūduriuoti, mane kiek išgąsdino pabudindamas priprastas garsas. Tai buvo švelnus garsas, kurį buvau girdėjęs dažnai naktimis. Ir aš išlinkau į motinos kambarį. Eglutės lemputės švelniai žibėjo, ir jų šviesoje aš pamačiau savo motiną, susirangiusią ant sofos. Ji buvo delnais uždengusi veidą ir verkė taip, kaip ji buvo verkusi daug kartų, viena, tamsioje. Aš tyliai valandėlę stovėjau ir stebėjau. Ir tada mano širdis jau nebegalėjo ilgiau išlaikyti. Aš priėjau prie jos, apkabinau ją ir nuo to momento jau niekada jos nebenustojau mylėti...

VIENAS IŠ PIRMAUJANČIŲ BRITU TAPYTOJŲ

M. H. Shubert pasakoja, kaip kartą Skotijos aukštumose būrelis žuvautojų susirinko į mažą uždegimą išgerti arbatos. Patarnautoja nešė puoduką arbatos, kai vienas iš žuvautojų karštai pasakojo apie dienos įvykius. Taip smarkiai mostelėjo, kad trenkė į puoduką, ir arbata išsiliejo ant baltai dažytos sienos. Atsirado bauri ruda dėmė, sugadinama dailių sieną.

Staiga pakilo ant kojų kitas svetys, visus ramindamas: "Nenusiminkite!" Iš savo kišenės išsiėmęs spalvotus pieštukus, ėmė tepinti aplink dėmę. Ir iškilo puikus briedis su išskėstais ragais. Tai buvo kūrinys Sir Edwin Landseer, vieno iš pirmaujančių Anglijos gyvulių tapytojų.

Jei menininkas gali iš baurios dėmės tokią kūrinių sukurti, ką gi gali Dievas, jeigu tik mes į Jį kreipsimės — užbaigia pasakojimą M. H. Schubert.

SOLISTĖS POSŪKIS

Solistė Kate Smith yra susilaukusi tokio įvertinimo, kad ji buvo net trijų prezidentų pakviesta dainuoti Baltuosiuose Rūmuose: Roosevelt, Johnsono ir Nixono. Bet ji jaučiasi, kad daug didesnis įvykis už tuos jos gyvenime buvo naujas posūkis: atsiverti-

mas į katalikybę. Tai įvyko maždaug prieš dešimtmetį. Savo pergyvenimus ji papasakojo "Twin Circle" laikraščiui.

Ji jau 1927 metais buvo tapusi Broadway dainininke. Ilgainiui jos populiarumas atidarė jai duris ne vien teatrų, bet ir televizijos stočių. Ypatingas pasisekimas nesusuko jos galvos. Į gyvenimą ji žiūrėjo rimtai. Pagaliau 1965 m. ji tapo katalike, apie ką ji pasakojasi:

— Niekada neturėjau tokios vidaus ramybės, niekada nesijaučiau taip laiminga, niekada nebuvau taip patenkinta, kaip per tuos 10 metų, tapusi katalike.

Jos atsivertimas nebuvo koks staigus, neapgalvotas posūkis. Solistė jau per 20 m. lankydavo katalikų bažnyčią, tik vėliau apsisprendė tapti katalike. Ji augo presbiterionų šeimoje. Katalikų Bažnyčia ją sudomino buvęs jos agentas, bendrininkas ir artimas draugas Ted Collins. Ji pasakoja:

— Katalikybė man atrodė galinti duoti daug daugiau, ko aš negaudavau iš kitos religijos, su kuria buvau susirišusi... Kai turėjau kokią nors rūpestį, aš eidavau į katalikų bažnyčią, ten ramiai sėdėdavau, bendraudama su Dievu. Jo kryžius altoriuje man nešė tiek daug suraminimo. Aš žiūrėdavau į jį sakydama: "Tu tai iškentėjai dėl visų mūsų. Mes iš savo pusės irgi galime ką nors daryti, reikšdami pagarbą, įvertinimą ir dėkingumą". Ir kuo dažniau eidavau į katalikų bažnyčią, tuo labiau artėjau į katalikybę.

Jos bendradarbis ir draugas Collins mirė 1964 m. Prieš porą metų buvo mirusi jos motina. "Aš buvau taip pasimetusi, — pasakoja ji, — kad nežinojau, kur nukrypti. Ir šiuo kartu aš tikrai pasukau į katalikybę, nes tai buvo vienintelė kryptis, kur galėjau surasti paguodą, ramybę ir suraminimą skausme. Kuo dažniauėjau į katalikų bažnyčią, tuo labiau ėmė noras tapti katalike. Kas sekmadienį ėmiau lankytis mišiose. Nuėjau pasikalbėti su kard. J. Spellmanu, kuris buvo mano brangus draugas, taip pat nuėjau pas jo įpėdinį kard. T. Cook, kuris užėmė kard. Spellmano vietą. Ir jis man buvo artimas.

Kard. Spellman patarė jai nuodugniau apsigalvoti prieš darant posūkį ir nukreipė į jai artimiausios parapijos kunigą A. Salmon. Šis davė jai knygų pastudijuoti. Praslinko metai bestudijuojant ir mąstant, ir solistė Smith oficialiai tapo katalike. Ji 1965 m. buvo pakrikštyta Lake Placid, N.Y. bažnyčioje, o po keleto savaičių priėmė sutvirtinimo sakramentą iš vysk. Th. Donnellamo rankų. Tai jis atliko specialiu išimtinu atveju, prieš išvykdamas į Bažnyčios suvažiavimą Vatikane.

Kard. Spellman išgavo jai privačią audienciją pas popiežių, ir jai tas padarė be galo didelį įspūdį. Tikėjimas solistės Smith gyvenime dabar vaidina svarbų vaidmenį. Prieš žengdama į sceną, ji persižegnoja. Ji dažnai reiškia Dievui padėką už tokią balso dovaną. Ji negeria ir nerūko. Ji savo koncertuose nepraleidžia progos įterpti religinių motyvų giesmę, kaip "God Bless America". Laikraštininkui ji pareiškė:

— Katalikybė — mano tikėjimas. Jį priėmiau, jį myliu ir esu taip laiminga. Esu katalikė ir dėkoju Dievui, kad man parodė šį kelią.

BALERINA PASAKOJASI

Viena iš pirmaujančių dabarties JAV balerinų yra Suzanne Farrell, Niujorko miesto baleto narė. Jai tenka atlikti vadovaujančius vaidmenis baleto pastatymuose. Pvz. Lincoln Centre statant "Don Quixote" baletą, ji buvo Dulcinėjos ir Marcelos vaidmenų. Publika gėrėdamasi ją stebi, toks jos klasikinio baleto grakštumas. Po spektaklio ją sutinka jos vyras, taip pat baleto šokėjas, Paul Mejia. Laikraščio "Twin Circle" korespondento klausinėjama, ji pasakoja:

Mūsų gyvenimas nuostabus, bet ir tikrai kietas... Tačiau tikėjimas man atneša daug užtikrinto saugumo... Turiu savo profesijoje daug ko atsisakyti, aukotis. Kai daugelis dėl to ima linkti į neurozę, ieškoti pagalbos pas psichiatrus, aš einu į bažnyčią. Ir tikrai susilaukiu paramos.

Ji atsidūsta, kad jų gyvenimas nėra normalus. Grįžta vėlai. Valgymai viliojančiai kvepia, bet tenka atsisakyti, nes "nemanau,

kad mano baleto partneris turi kilnoti mane ir mano stambiai vakariene".

Toliau ji pasakoja:

— Publika nepaiso, ar aš sergu, ar turiu kokių problemų namuose. Jie moka pinigus ir nori matyti gerą spektaklį, ir jie teisūs.

Ji sakosi mėgstanti mišias:

— Katalikų pamaldos išskirtinai puikios. Būna laikotarpių, kaip ir šiandien atliekant vaidmenį "Don Quixote", kada aš jaučiuosi garbinanti Dievą. Bet niekas negali pavaiduoti sekmadienio ryto pamaldų.

FILMU AKTORIAUS LAIMĖ

Daugelio dėmesį televizijoje patraukia keliaujantis aktorius Claude Akins, taip dažnai pasirodęs NBC programoje "Movin' On". Beruošdamas medžiagą toms programoms, jis per metus aplankė 2.000 vietovių, nukeliaudamas 10.000 mylių. Keliaavo 50 žmonių, pasiskirstę į 40 automobilių.

Jis yra šeimos žmogus ir kelionėje palaike nuolatinį telefoninį ryšį su žmona ir trimis keliolikmečiais vaikais, gyvenančiais San Fernando Valley, Los Angeles priemiesty.

Savo aktoriaus karjerą Claude Akins pradėjo būdamas penkerių metų. Tada jam teko vaidinti bažnytiniame pastatyme. Jo gyvenimo siekimas buvo tapti aktoriumi. Jis tų šakų studijas ėjo Northwestern universitete. Jo tikroji aktoriaus karjera prasidėjo, kai jis buvo pakviestas vaidinti filme "From Here to Eternity". Filmavimas užsitęsė 10 savaičių, ir jis gaudavo po 300 dol. savaitėje. Pradžioj nebuvo lengva su lėšomis. Jis buvo vedęs gailestingąją seserį, o šios profesijos moteris gali gauti darbą bet kuriame mieste. Ir taip jie apsigyveno Los Angeles, arčiau filmų centro.

Dar prieš vedības aktorius Akins tapo kataliku. Jis sakosi, kad tikėjimas jam daug kartų padėjo nugalėti įvairias darbo problemas ir nusivylimus. Tikėjimas jų šeimoje vaidina stiprų vaidmenį. Būsimoji žmona visai nežinojo, kad jis ruošiasi tapti kataliku, ir jai buvo didelė staigmena, kai vieną šventadienį ir jis drauge su ja ėjo šv. Komunijos.

Sėkmingai dirbdamas filmuose ir televizijoje, jis pasiekė tokio garso, kad kartą, kai jis buvo sustojęs viename viešbutyje Alabamoje ir kai tame pat viešbutyje buvo sustojęs ir prez. Fordas, atėjo pas aktorių prezidento siųstas slaptosios policijos tarnautojas paprašyti prezidentui jo autografo. Aktorius mielai sutiko, bet su sąlyga, kad jis pats galėtų pamatyti prezidentą. Fordas jį tuojau pasikvietė pas save, ir jie turėjo ilgiau užtrukusį pasikalbėjimą. Panašų susidomėjimą juo parodė ir Alabamos gubernatorius George Wallace.

Lyg aptardamas suglaustai savo gyvenimo laimėjimus, aktorius Claude "Twin Circle" laikraščio bendradarbiui pareiškė:

— Esu labai laimingas žmogus. Turiu žmoną ir šeimą, kurie mane myli, kuo aš ypatingai džiaugiuosi; turiu užsiėmimą, gerai atlyginantį už darbą, kurį aš mėgstu. Dievas man visada buvo labai, labai geras.

Dailininkė Adolfina Zubienė

Adolfina Zubienė yra viena iš tų, kuriuos tapyba patraukia vėlai, kai jau baigiasi jaunos šeimos rūpesčiai. Tapybos ji mokėsi Montrealio Meno muziejaus mokykloje prof. Arthur Lismer, vieno iš Kanadoje garsios "Septynių Grupės" steigėjų, G. Tondino ir P. Lindsay priežiūroje. Jos paletėje vyrauja mėlynos ir žalios spalvos su rudų ir oranžinių atspalvių kontrastais. Tapo išimtinai aliejum, naudoja teptuką, špachtelį ir atspaudos techniką.

Per 15 metų yra dalyvavusi daugelyje grupinių parodų su lietuviais ir kitataučiais dailininkais Montrealyje, Otavoje, Čikagoje, Putname, Suvoje ir Hamiltone. Pernai Hamiltone Daugiakultūrinio Centro rengtoje meno parodoje iš 25 dailininkų išstatytų 110 paveikslų jos "Tropic Noon" laimėjo antrąją premiją. 1972 m. dalyvavo pirmojo Pietų Pacifiko festivalio proga rengtoje meno parodoje Suvoje, Fidži saloje (ten tuo metu ji gyveno su vyru, dirbusiu Kanados vyriausybės agentūroje, teikiančia pagalbą atsi-

Adolfina Zubienė

likusiems kraštams). Toje parodoje buvo išstatyti du jos paveikslai, abudu laimėję specialų įvertinimą. Ten dalyvavo 96 įvairios kilmės dailininkai iš tokių egzotiškų kraštų kaip Fidži, Tonga, Naujieji Hibridai, Naujoji Kaledonija, Solomonai, Tarawa ir kt.

Šiuo metu ji su vyru gyvena ir dirba St. Catharines, Ontario. Išaugino ir išmokslino dvi dukras: vyresnioji Dana yra biologė, gyvena Niujorke, o jaunesnioji Rima, baigusi meno istoriją, gyvena Toronte.

Viduriniai šio "Laiškų lietuviams" numerio puslapiai yra iliustruoti jos spalvotų darbų nuotraukomis.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Korėjoje Šv. Rašto platintojai paskleidė 40.000 Naujojo Testamento knygų ir dar daugiau pilno Šv. Rašto, kuris buvo paskirstytas po kalėjimus, ligonines, našlaitynus, policijos stotis.

- Kalifornijoje vadinamas "Jesus People" informacijų centras parūpino 200 Šv. Rašto knygų, kurios buvo paskirstytos po autobu-

sų stotis, krautuves, visų naudojamas automatinės skalbyklas ir kitas didesnio žmonių judėjimo vietas.

- Teologė, rašytoja Rosemary Haughton gavo teologijos garbės doktoratą Notre Dame universitete.

- Ekumeninis dialogas apie Mariją, dalyvaujant katalikų, presbiterionų, episkopų ir rusų ortodoksų atstovams, pasiskyrė išnagrinėti ir nugalėti sunkumus, kurie šiuo klausimu iki šiol kliudė šioms tikyboms pasiekti bendrą nuomonę.

- Kūdikis, kurį bandyta prieš gimimą nužudyti druskos skiediniu, darant abortą, Boise mieste, Idaho valstijoje, gimė gyvas, tik per anksti. Dabar vaikutis jau daugiau kaip pusmečio ir gyvena paduotas auginti svetimai šeimai.

- Jaunimo draugo garbės žymuo suteiktas Larry Hunt, gyvenančiam Norfolke, Va. Jis, nors liuteronas, uoliai darbuojasi, tapęs katalikų CYO jaunimo sporto direktoriumi toje vyskupijoje.

- Katalikų spaudos suvažiavime Vašingtone aukščiausių įvertinimų susilaukė: iš laikraščių "The National Catholic Reporter", iš žurnalų — "The U.S. Catholic".

- Kun. Pedro Arrupe, jėzuitų generolas, ketvirtu kartu išrinktas vienuolynų vyresniųjų sąjungos prezidentu.

- Popiežiaus Jono XXIII brolis Saverio Roncalli mirė šiaurės Lombardijoje, sulaukęs 93 m.

- Profesionalių moterų golfinkinių sąjunga, pradžioje globota Bažnyčios, yra jau davusi apie 200.000 dolerių Trentono, N.J., vyskupijos švietimo ir labdaros paramai.

- Charizmatinio atsinaujinimo konferencijoje, Notre Dame, Ind., universiteto stadione dalyvavo 30.000 žmonių, jų tarpe apie 1000 kunigų ir keli vyskupai.

- Sterilizaciją pakartotinai pasmerkė Vatikanas, net ir tais atvejais, kai neštumas gali turėti ryšių su psichine ar fizine neveikata.

- Tarptautinio krikščionių šeimų sąjūdžio steigėją ir pirmininkę Patriciją Crowle De Paul universitetas apdovanojo specialiu Šv. Vincento Pauliečio garbės žymeniu.

- Misijoms remti pasaulio katalikai 1974 m. suaukojo 48,5 mil. dolerių.

- Paskyrus 20 naujų kardinolų, jų skaičius paaugo iki 137. Iš jų 20 yra daugiau kaip 80 m. amžiaus ir negali dalyvauti balsavimuose renkant popiežių. Kontinentais — 76 kardinolai yra iš Europos, 21 iš Lotynų Amerikos, 18 iš JAV ir Kanados, 13 iš Azijos, 12 iš Afrikos ir 5 iš Okeanijos.

Felix Timmermans

ADAGIO

Aš nežinau, nėra vardu,
ir žodžiais pasakyti negaliu,
kas yra mano sieloje.
Lyg džiaugsmas kartais? Liūdesys?
Arba abu, aš nežinau...
Ant kelių tik tylėdamas klumpu.

Dievas yra kaip žaibas, trenkias į uolą,
kaip persiko žiedas, lėtai išsiskleidžias,
arba kalnų ežeras vakare,
arba kaip krintantis lapas,
vėsus ir gaivinantis rasant lašas.
Kartais kaip tolimas, baltas miestas,
arba vaiko daina,
kartais kaip... ach, mano siela, nežinau,
staiga man pasidaro nuostabiai liūdna.

Norėčiau iš savo žodžių ir kalbos
sukurti kuo puošniausią taurę,
kuri būtų tobula ir
į kurią galėčiau iilieti
Tavo amžiną vardą visu
Jo gilumu ir grožybe
ir Ji kaip brangų vyną
duoti ragauti kitiems.
Tiems, kurie nuo sielvarto ir skausmo
yra perdžiūvę, ištroškę ir pajuodę
ir maldauja Tavo šviesos...
Tegul mano daina tampa vynas ir stebuklas!
Bet ach, o Dieve, aš bijau,
kad per daug reikalauju,
mano žodžiai lūžta.

Mano siela, apsvaigus nuo dainų ir ilgesio,
pateko į Tavo galybės žvaigždžių tinklus.
O Viešpatie!

Juntu kaip kybau tarp žemės ir dangaus,
o tai skaudu.

Paleisk mane žemyn,
kad pasinerčiau į jausmų svaigulį,
arba sunaikink mane Tavosios meilės
ugniniame akiraty!

O, kad mano siela žibėtų aukštai ir nekaltai
tarsi mėnulis, kuris atsispindi slėnyje,
kada aš iš siaurų gyvenimo sienų
eisiu su Tavim kartu į
Pažadėtą Karalystę.

Vakaro auksinėje žaroje Marija dainuoja
balta burna,
raudonom lūpom.

Ir rožės stiebiasi ant aukštų stiebų,
ir paukščiai klausosi ajeruos.
Kada kūdikis užmiega glėbyje,
jos akys nuostabiai didelės
ir lopšinė ant lūpų nutilsta.

Mėnulio kiautas yra perlamutras vandeny,
bet tarp šešėlių slankioja mirtis.
Laimėi ji nemato jos,
tai bus vėliau.

Vakaro rūkuose
migloja mėnulio ragelis.
Aš lauksiu čia ant tuščio tako
su Tavim, Tavo šešėlyje kartu
tyliai keliauti į Emmaus.

Visų dalyku branduolys
toks begalinis ir tylus.
Tiktai dalykai gieda.
O mūsų daina trumpa, trapi.

Ir tamsiai gieda mano kraujas,
sunkus nuo ilgesio.
Plaukiu ant laimės juostos
į Visagalio tylą.

Diena nuvyto kaip gėlė,
jos paskutinis lapas dega.
Taika migloja ant laukų,
ramybė kaip rasa žmonėms.
Žvaigždynų ir tylos šviesa
pastato sau altorių.
Klausykite dabar, kaip viskas gieda
ir viskas liejasi į giesmę:
žmonija ir daiktai,
ir džiaugsmas, blogis, liūdesys,
lyg tūkstantis gražių akordų
vienos vienintelės dainos.

O valanda šventa, kada siela,
subrendusi giesme, be piešinio ir žodžių
supranta Dievo valią!

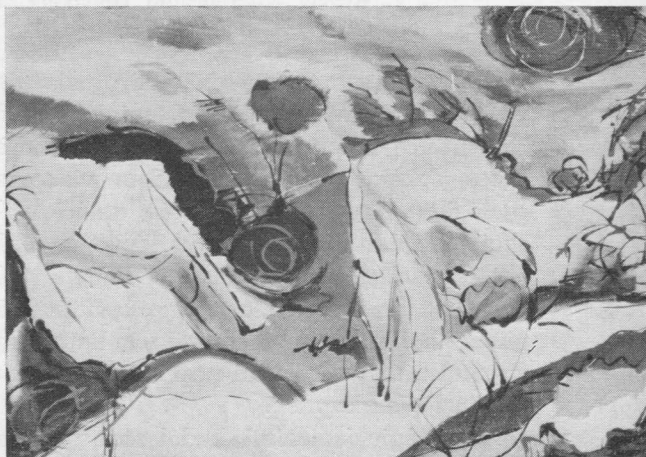
Su Tavim nebėra tolybiu,
ir viskas taip arti.
Gyvenimo pradžia vėl spindi,
nėra nei vakar, nei rytoj,
nei laiko ir nei valandų,
nėra ribu ir sienų,
ir baimė dingo,
kada kančia ir sielvartas jau be šešėlio
vėl pasidaro džiaugsmas!
Taip gali viskas būti paprastai!
Taip gali su Tavim gyvenimas
būti dangum, gyvybės branduoly!

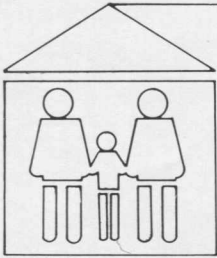
Mano langą vainikuoja žvaigždės
ir rožės kartu.
Kartais nukrinta žiedlapis,
kartais ugnies žaižara
už mano lango.
Rožės, kaip ir žvaigždės, vienąkart nuvys.
Tik rožių žydėjimas trumpas,
o žvaigždės žydi amžinybę,
nors ir tai tik laiko kibirkštis.
o laikas yra Dievo rankų žirklys,
kuriomis Jis karmo ir karmo gėles,
jas sodindamas ant dangaus ir žemės.

Kalnynai paslėpti nakties,
nors jau viršūnės švinta,
matyti rytmečio žaros
apybraižos.
Mano sielos kristalo kuorus
atspindi Dievo veidas,
kada jinai jausmų nakty
pati prapuola.
Ir noras amžinos šviesos
prilimpa prie tuštybės.
Ir tarp tamsos šviesos bailus
tik mano laikas.
O Dieve, man dar leisk išvysti
Tavo malonės ryto auksą
užliejant visą mano sielą.
Nes pasenau.

Išvertė Zenta Tenisonaitė

Felix Timmermans (1886-1947) yra žymus
flamų rašytojas. Kitur jis yra mažai žinomas
kaip poetas, nors savo kūrybą pradėjo ir baigė
eilėraščių rinkiniais. Čia pateikiame vertimą iš
jo paskutinio lyrikos veikalo "Adagio".

Kokia turėtų būti mano žmona

Aleksandras Pakalniškis

Tegu puošia jus ne išorė —
šukuosena, aukso gražmenos
ar ištaigingi drabužiai,
bet žmogiškos širdies turtas:
nesugadinta, švelni ir taikinga
dvasia, kuri brangi Dievo akyse.
(Iš Šv. Rašto)

Mano žmona turėtų būti pati gražiausia, pati patraukliausia, pati linksmiausia, pati rimčiausia moteris pasaulyje. Be to, noriu geros šokėjos su gražiu balsu, visuomet gražiai apsirengusios. Be abejo, galėčiau išskaičiuoti dar ilgą eilę visokeriopų "iausių", bet nemanau, kad to reikėtų. Bet vis tiek noriu pabrėžti, kad mano žmona turėtų rūpintis išlaikyti šeimoje religiją ir lietuviybę, visa tai atlikdama labai paprastai, be jokių pretenzijų ar kaprizų.

Nepajėgiu išaiškinti, kodėl mano žmona turėtų būti gražiausia, patraukliausia, linksmiausia ir rimčiausia, bet tai dar nereiškia, kad tie privalumai nebūtų svarbūs. Abejoju, ar pajėgčiau pamilti nedailią moterį, o be meilės neturėtų būti vedybų. Lengviau paaiškinti, kodėl mano žmona turėtų būti susipratusi lietuvaite. Todėl norą, kad ji būtų graži, laikau neišaiškinamu ir nepagrįstu, o kad būtų gera lietuvaite, tai laikau pagrįstu ir suprantamu. Šiame straipsnyje daugiausia žadu kalbėti apie savo pagrįstus norus.

Žmonos vaidmuo gyvenime savo esme yra žmogiškas. Gyvulys tik perkeltine prasme gali turėti šeimą. Žmogus gyvenime turi tikslus ir siekius, kuriuos pasiekti gali tik pasinaudodamas protu, kurio gyvuliai ne-

turi. Tad žmonos vaidmuo, iš esmės žmogiškas, yra surištas su tikslais ir vertybėmis. Todėl mano žmona turėtų būti religinga ir turėtų branginti lietuviškumą šeimoje.

Norint išryškinti žmonos vaidmenį šeimyniniame gyvenime, pravartu palyginti ją su motinos ir draugės sąvokomis. Motinos vaidmuo šeimoje yra susijęs su žmogaus formavimosi laikotarpiu. Motina privalo savo vaiką išauklėti, įdiegti jam vertybių supratimą, kad jis stengtųsi gyvenime tobulėti. Ji bus sėkmingai savo vaidmenį atlikusi, jeigu jos vaikas gyvens pavyzdingai, jeigu jis pasirinks gražius savo gyvenimo tikslus. Ji tai negalėtų padaryti, pati neturėdama tų vertybių.

Žmona taip pat yra vyro draugė. Tačiau tik tas tegali būti draugas, kas pajėgia įvertinti ir paremti kito tikslus bei vertybes. Aišku, kad draugystės ryšio stiprumas priklauso nuo įvairių sąlygų: laiko, vietos, interesų ir pan. Klysta tie, kurie mano, kad žmonos ir draugės sąvoka yra ta pati. Draugai nesudaro šeimos. Jie nesudaro vieneto, turinčio tuos pačius tikslus ir siekiančio tų pačių vertybių. Žmonos ir vyro tikslai bei vertybės yra drauge ir jų šeimos tikslai bei vertybės. Gera draugystė gali būti suderinama su pagrindinių tikslų bei vertybių skirtingumu, ko negalima pasakyti apie šeimą. Tad žmona turi suprasti vyro tikslus ir padėti jų siekti.

Tik morališkai gera moteris gali būti ir gera žmona. Pvz. automobilių mechanikas gali būti nedoras, vagis ar sukčius, bet tai nekliauso jam būti geru mechaniku. To ne-

galima pritaikyti nei vyrui, nei žmonai šeimoje. Jeigu moteris nebus morali, tai ji negalės būti nė gera žmona. Jeigu vyro vertybės yra blogos, tai gera žmona turėtų rūpintis, kad vyras jas pakeistų, kad priimtų jos moralines vertybes. Moteris turi būti šeimos moralinių vertybių saugotoja.

Šekspyro vaidinime Makbeto žmona labai užjaučia ir rūpinasi savo vyro užmojais bei jų įvykdymu, tačiau ji nėra gera žmona, nes yra nemorali. Ji ne tik paremia Makbeto norą nužudyti žmogų, bet taip pat ir padeda tai įvykdyti, kad jos vyras galėtų tapti karaliumi.

Žmona gali nepriimti savo vyro tikslų, net ir kilnių, jeigu jie nesiderina su jos pasaulėžiūra. Ji turi jam padėti, bet neatmesti tai, kas jai pačiai yra vertinga. Sakykime, kad vyras labai vertina garbę ar tariamas vyriškumo savybes labiau už meilę artimui, o moteris — atvirkščiai. Vyras moko vaikus niekuomet kitiems nenusileisti, o žmona sako, kad kartais yra geriau nusileisti. Būdamą ištikima savo principams, ji vyro pamokymams nepritaro, bet ir nesipriešins, kad nebūtų šeimoje nesantaikos.

Kartais žmona gali vertinti savo vyro tikslus, bet būti nepajėgi padėti tuos tikslus įvykdyti. Jeigu vyras bus labai išsimokslinęs, o žmona mažo mokslo, tai, nors ji ir labai vertins savo vyro mokslinius tikslus, jokių būdu jam negalės padėti.

Žinoma, geriausias atvejis bus toks, kai žmonos ir vyro siekiai bus tie patys ir kai jie vienas kitam galės padėti juos įvykdyti. Norėčiau, kad toks atvejis būtų ir mano šeimoje. Tokios žmonos aš norėčiau.

Lietuviškoji kultūra yra man viena didžiausių vertybių. Norėčiau, kad ir mano vaikai būtų lietuviškos kultūros žmonės. Nenorėčiau žmonos, kuri lietuviškos kultūros nepažįsta arba jos nevertina. Tad žmona turėtų būti susipratusi lietuvaite. Kai kas gal sakys, kad ir svetimtautė gali būti pakankamai susipažinusi su lietuvių kultūra, taigi ji galės ir vaikus su ta kultūra supažindinti. Gal supažindinti ir galės, bet ji negalės visuomet vaikams rodyti lietuviško charakterio pavyzdžio, tad ji negalės nė

vaikų išauklėti su lietuvišku charakteriu.

Kita didelė vertybė yra tikėjimas. Aš esu katalikas, todėl ir mano žmona turėtų būti to paties tikėjimo. Čia galima tą patį pasakyti, ką sakėme apie tautybę. Nekatalikė žmona, jei norės, galės pakankamai susipažinti su katalikų tikėjimu. Ji galės ir vaikus pamokyti to tikėjimo tiesų, bet ir čia, norint pasiekti gerų rezultatų, neužtenka žodžių — reikia pavyzdžio. Nekatalikė motina vaikams negalės duoti tikro katalikiško pavyzdžio, nebent ji pereitų į katalikų tikėjimą. Tačiau ir šiuo atveju (perėjus į katalikų tikėjimą) kažin ar pajėgs išigyti tikrai katalikišką charakterį. Taigi norėčiau žmonos katalikės, nes tik tokia galės tikrai katalikiškai išauklėti vaikus.

Nėra būtino reikalo, kad ji žinotų, kas sudaro tą katalikišką charakterį, bet jis atsispindės jos elgesyje ir bus pavyzdys vaikams. Jeigu lietuvybė ir katalikiškumas turi būti mano būsimosios žmonos pagrindinių vertybių turinys, tai reikia dar pakalbėti ir apie jų formą, t.y., kaip ji šias vertybes įgyvendins. Juk žmonės gali turėti panašias vertybes, bet skirtingai jas atskleisti. Sakykime, kad vyrui yra svarbu būti drąsiu. Štai du drąsūs vyrai. Vienas nuolat tuo savo drąsumu giriasi ir tyčiojasi iš kitų, o antras — apie tą savo vertybę visai nekalba. Tą pat galima pasakyti ir apie kitas vertybes. Mūsų visuomenėje daug kas didžiuojasi savo lietuviškumu. Deja, nemaža jų dalis neapsieina nekoneveikdami kitų, nepriimančių jų specifinės lietuviybės sąvokos. Lietuviybė ir katalikiškumas kaip tik yra tokios vertybės, kurios gali būti skirtingai suprantamos ir įgyvendinamos. Jos savo esmę yra surištos su kitais asmenimis. Todėl jų įprasminimas yra įmanomas tik atsižvelgiant į kitų įsitikinimus bei tikslus. Tam nejautrūs lietuviai ar katalikai gali greit pasidaryti religiniai fanatikai ir tautiniai šovinistai, tokiu būdu padarydami šias vertybes kitiems nepatrauklias.

Tad noriu, kad mano žmona būtų paprasta ir kukli, savimi pasitikinti ir atsižvelgianti į kitus, kad pajėtų tolerantiškai šias vertybes perduoti savo šeimai. Savo pagrindi-

nius tikslus ji turėtų atskleisti ne žodžiais, o darbais, ne pamokslavimu, o pavyzdžiu. Vertybės turi būti savos tėvams, tada ir vaikai jas pasisavins.

Kai kas gal paklaus, ką bendro šios diskusijos apie vertybes turi su meile. Santykis tarp vertybių ir meilės yra štai koks. Pirmiausia reikia pasakyti, kad lengviau įsimylėti žmogų, kuris turi tas pačias vertybes. Meilės aistra, pamačius ypatingai gražią moterį, gali tuoj išblėsti, vos tik ji pravers burną. Jeigu ir labai liberaliai būčiau nusiteikęs ir bandyčiau iš pradžių nekreipti dėmesio į jos intelektualinius bei dvasinius trūkumus, vis tiek turėčiau tuoj prisiminti, kad negalėsiu amžinai šokti, valgyti, eiti į kiną, todėl anksčiau ar vėliau tarp mudvių atsirastų praraja. Taip pat žinant, kad vedybiniame gyvenime neišvengiamai atsiras keblumų ir nedarnumų, būtų neprotinga vesti moterį, kuri man dvasiškai svetima, ir tikėtis, kad mes kaip nors pajėgsime tuos skirtumus išlyginti. Gal tai ir yra įmanoma, bet labai sunku.

Kiti gal galėtų teigti, kad vedybos ne visuomet priklauso nuo proto svarstymų, kad jos yra emocijų reikalas, kad žmona vyrui pasitaiko "kaip aklai vištai grūdas". Vis dėlto reikia neužmiršti, kad ir emocijos yra proto valdomos. Emocijos nėra tik juliniai pergyvenimai. Jeigu alkis, troškulys, skausmas nepriklauso nuo mūsų galvavimo, tai dar nereikia, kad ir emocijos panašiai yra nepriklausomos. Pavyzdžiui, jeigu bijau Petro, manydamas, kad jis mane priuš, nes flirtavau su jo drauge, toji baimė pradingtų, jeigu paaiškėtų, kad flirtavau su jo priešu drauge. Panašiai ir su neapykanta. Jeigu žmogaus neapkenčiu už tai, kad jis įžeidė mano motiną, mano neapykanta sumažėtų sužinojus, kad jis tai padarė netyčia.

Meilė taip pat yra emocija. Jeigu grįžčiau iš šokių susižavėjęs Maryte, nes ji buvo tokia maloni ir miili, tai tas susižavėjimas bent iš dalies pranyktų, jei sužinočiau, kad ji tuo savo elgesiu mėgino kam nors keršyti ar ką nors paezinti. Jeigu net ir įsimylėjimas gali išnykti sužinojus šį bei tą

apie žmogaus charakterį bei siekimus, tai tuo labiau gali išnykti ir vedybinė meilė. Nežiūrint, koks būtų pirmutinis susižavėjimas, jis išnyktų pastebėjus, kad mylimoji nėra tokia, kokią anksčiau įsivaizdavau.

Čia dar noriu priminti, ką esu pabrėžęs straipsnio pradžioje: kai kurias savybes galima pagrįsti, o kitų negalima pagrįsti. Jei gu moteris neturi tų vertybių, kurios yra "pagrįstos" ir apie kurias šiame straipsnyje ilgai kalbėjome, tai aš negalėčiau jos pamilti. Tačiau tai dar nereikia, kad aš galėčiau pamilti mergaitę, turinčią šias vertybes, bet neturinčią tų "nepagrįstų" savybių, pvz. jeigu ji yra visai nepatraukli ir negraži. Toks šių fizinių savybių vertinimas gal parodo ir mano trūkumus, bet aš jų nusi-kratyti ar pakeisti negaliu. Tad tos esminės vertybės meilei yra būtinais reikalingos, bet jų vienų neužtenka.

- Libano karo aukoms Katalikų šalpos organizacija JAV-se pasiuntė pinigais ir kitais reikmenimis aukų 232.400 dol. vertės.

- Airijoje net 91% katalikų kiekvieną sekmadienį reguliariai dalyvauja šv. mišiose; 23% Airijos katalikų kelis kartus per savaitę dalyvauja mišiose.

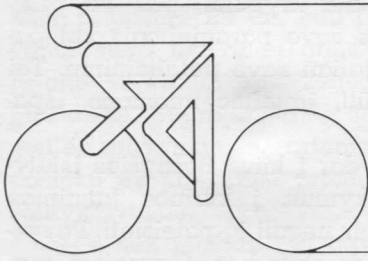
- JAV katalikų šalpos tarnybai (Catholic Relief Services) didžiausiai iš visų privačių šalpos organizacijų, dabar vadovauja Albany diecezijos vysk. Broderick; ankstyvesnis vadovas — vysk. Swanstrom, sulaukęs 73 m., iš tų pareigų pasitraukė.

- Prez. Fordas naujai paskirtą JAV kardinolą Baum asmeniškai aplankė ir pasveikino.

- Niujorko arkivyskupija atkreipė savo kunigų dėmesį į tai, kad korejiečio Sun Myung Moon religija Unification Church sudaro pavojų jaunimui.

- Katalikų labdaros rinkliava Fall River, Mass., vyskupijoje pirmą kartą prašoko milijoną dolerių.

- Bayonne, N.J., miesto vienas parkas dedikuotas sesers Miriam Teresės Demjanovich, šaritės, kandidatės į palaimintąsias, garbei.

Jaunimas ir religija

Vytas Kliorys

Ne tiek svarbu jaunimą kategorizuoti "religingu" arba "nereligingu", kiek svarbu suprasti, koks jo nusiteikimas ir ką jis galvoja apie religiją. Ne tiek svarbu mokėti vienu taikliu žodžiu jaunimą apibūdinti, kiek svarbu nuoširdžiai suprasti, kaip jaunimas elgiasi religijos reikaluose ir kodėl taip elgiasi.

Tad mėginsiu pažvelgti į jaunimo mintis. Kas jaunimui sunku suprasti Bažnyčioje? Kaip jis jaučiasi, kai nueina į mišias? Kaip jis supranta nuodėmę? Kokią vietą jo gyvenime turi išpažintis? Kaip jaunimas reaguoja į Bažnyčios įsakymus ir pamokymus? Aplamai, ko jis tikisi iš katalikybės ir ką ji iš tikrųjų jam duoda?

Tad kaip matyti — klausimai, klausimai, klausimai. O atsakymų mažai. Kai buvome vaikai, tai atsakymų buvo tiek, kiek ir klausimų. Kas tave sutvėrė? Dievas. Kodėl Jis tave sutvėrė? Kad parodytų savo gerumą ir leistų man pasiekti amžinąjį džiaugsmą danguje. Kiek yra didžiųjų nuodėmių? Septynios. Kodėl reikia eiti sekmadienį į mišias? Dėl to, kad trečiasis Dievo įsakymas ir Bažnyčios įsakymai tai liepia.

Kiekvienam klausimui tada turėjome aiškius atsakymus. Tačiau jaunuolio gyvenime ateina laikas, kai atmintinai išmokti atsakymai jo nepatenkina. Ateina laikas, kai jis pats turi apsispręsti, ar religija bus jo gyvenimo dalis, ar ne. Kai su visa klase mokykloje nereikės eiti, tai ar aš eisiu taip dažnai išpažintis ir komunijos? Kai tėvai nevers, ar aš eisiu į mišias savo noru? Kiekvienam ateina laikas apie tai pagalvoti. Ta-

da žmogus save klausia: kokią naudą, kokią įtaką mano gyvenimui turi religija? Ar ji padeda man tapti geresniu žmogumi?

Stebėdamas aplinką, žmogus pamato, kad tie, kurie neina į bažnyčią, kurie nėra katalikai, kartais turi daugiau artimo meilės, geriau su kitais elgiasi, negu tie, kurie uoliai praktikuoja religiją. Taip pat žmogus pagalvoja, ką jam duodaėjimas į bažnyčią. Mišios dažnai atrodo neįspūdingos, pamokslai kartais net pasipiktinimą sukelia, kai būdavo kalbama apie tokius dalykus, kurie nieko bendra su religija neturi, arba apie tikėjimo tiesas būdavo aiškinama labai naiviai. Tad ar jam tai padeda tapti geresniu krikščioniu?

O kiek padeda išpažintis? Tai yra susitaikymo sakramentas. Ramybę nešąs sakramentas. Bet ar iš tikrųjų jis toks yra jaunimui? Pažįstu daug jaunuolių, mergaičių ir berniukų, kuriems išpažintis yra baimės ir gėdos sakramentas. Jaunuolis susigėdinęs ir susinervinęs pašnibžda kunigui "baisią" nuodėmę ir bijosi, kad tik jis daugiau ko nors apie tai nepaklaustų. Gauna atleidimą. Bet kai ateinantį kartą su panašiom nuodėmėm reikia eiti išpažintis, jis ieško kito, nepažįstamo kunigo, nes pas aną jau jam per didelė gėda eiti. Tad daugeliui jaunuolių šis sakramentas neatneša ramybės, o tik baimę ir gėdą.

Jeigu padarei nuodėmę, o negali tuoj atlikti išpažintis, kiek baimės, kad nenumirtum tame nuodėmės stovyje, nes tokiu atveju — pragaras. Reikia bandyti sukalbėti tobulo gailesčio aktą, bet ir tai neišvaduoja

iš baimės, nes niekad nežinai, ar tikrai gerai jį sukalbėjai, ar tikrai jis buvo tobulas.

Vienas kunigas pasakojo, kaip universitete vidury nakties jį pažadino beveik isteriškas studentas, prašydamas išpažinties. Štai kokį kaltės jausmą sukelia šis sakramentas, kuris turėtų būti ramybės sakramentas.

Aišku, yra ir tokių, kurie drąsiai eina išpažinties, nes beveik pasididžiudami pasako, kad du kartus pamelavo ir kartą supyko ant brolio. Bet ar daug tokių yra? Kaip su tais, kurių sąrašas truputį ilgesnis, kurie ilgiau turi pabūti prie klausyklos? Ar kiti į juos įtartinai nepasižiūri? O jeigu dar mokykloje su visa klase negali eiti komunijos, kokia gėda!

Visa tai prisiminus, jaunuoliui religija atrodo kaip mirtinos nuodėmės nuolatinė grėsmė. Gyvenimo kelias — tai ištempta virvė virš pragaro bedugnės. Paslysi — ir nukritai. Ir kur teisybė? Jeigu visą gyvenimą padoriai gyvenai, mylėjai žmoną, gražiai išauuginai vaikus, buvai parama savo draugams, išnaudojai tau Dievo duotus talentus, buvai visų gerbiamas ir mylimas, bet štai kartą iš nuovargio nenuėjai į bažnyčią, paskui, nespėjęs atlikti išpažinties, numirei — ir viskas baigta. Amžina pražūtis. Toksai įstatymas. Bet jaunimas ir, be abejo, kiti klausia: kur čia teisybė? Dievas toks žiaurus ir neteisingas negali būti, tad jaunimas mano, kad Bažnyčia yra iškreipusi Jo mokslą.

Jaunimas apie išpažintį kitaip galvoja ir kitaip ją norėtų įsivaizduoti. Galima nuoširdžiai pažvelgti į save ir panagrinėti, kaip aš, pavyzdžiui, sunaudojau laiką, kiek progų neišnaudojau padėti savo draugams, kaip maža meilės parodžiau šeimoje. Tai, be abejo, yra nusikaltimai, nuodėmės. Arba šeimos tėvas gali pažiūrėti, kaip jis per paskutiniuosius metus buvo užsiėmęs visai nereikalingais darbais, nesirūpino savo šeima, neatlikdamas kitų pareigų, neidamas į bažnyčią, visai pamiršdamas, kam jis šioje žemėje gyvena. Čia taip pat yra aiški nuodėmė. Tad po tokio žvilgsnio į save, į savo sąžinę, žmogus turėtų pasiryžti pasukti sa-

vo gyvenimą kita kryptimi, prie ko prisdėtų ir kunigas savo paraginimais bei patarimais ir pagaliau savo palaikymu. Tai tokia turėtų būti, jaunimo nuomone, išpažintis.

Pažvelkime dar į kitus Bažnyčios įstatymus ar pamokymus, į kuriuos jaunimas skeptiškai žiūri ir negali jų pateisinti. Pavyzdžiui, vedybos ir skyrybos. Gyvenime matome daug pavyzdžių, kur vedybinis gyvenimas dėl vieno ar dėl kito kaltės tampa tikras pragaras žemėje. Ką daryti? Įstatymas aiškus: arba tame pragare gyventi iki mirties, arba gyventi atskirai, bet negalint sukurti naujos šeimos.

Čia vėl kyla klausimas: nejaugi Dievas toks kietas, nejaugi už vieną padarytą klaidą, pasirenkant netinkamą gyvenimo draugą ar draugę, Jis nori, kad žmogus kentėtų visą savo gyvenimą, iki mirties? Juk Kristus nebuvo žiaurus, bet labai gailestingas ir atlaidus. Argi tokios kietos vedybų taisyklės yra pagal Jo mokslą ir dvasią?

Noriu paliesti dar vieną svarbų klausimą — gimdymų kontrolę. Tai jautrus klausimas. Kiek man sunku apie tai rašyti, tiek gal ir skaitytojui sunku apie tai skaityti. Jaunimas mato, kad Bažnyčios mokymas vienkoks, o to mokymo pritaikymas praktiškame žmonių gyvenime visai kitoks. Daug yra dar gana jaunų šeimų, kurios jokių būdu negali turėti daugiau vaikų, nes tai neleidžia arba moters sveikata, arba materialinė šeimos padėtis. Ką tokiu atveju daryti? Čia vėl Bažnyčios įsakymas labai griežtas: arba juodu turi visai lytiškai nesantykiauti, arba santykiauti, vartojant kai kurias leistinas priemones, norint išvengti vaikų, t.y. kalendorių, termometrą ir pan. Bet, daugelio specialistų nuomone, šios priemonės yra labai nepatikimos. Tokių šeimų gyvenime yra kartais tiek įvairių sunkumų ir problemų, kad vyrui ir žmonai būtinai reikalingas suartėjimas, afektas, meilė. Bet jiems tai neįmanoma, jeigu nori paklusti Bažnyčios (o gal tik kai kurių teologų) įstatymams.

Kaip šis klausimas yra norimas padaryti komplikuoju! O juk reikėtų labai maža: rei-

kėtų pripažinti tik tai, kad lytinis santykiavimas nėra tik vaikų gimdymui. Vyras ir žmona supranta, kad šeimoje yra ir kitų priežasčių. Svarbiausia — šeimoje turi būti meilė, sugyvenimas, artumas. Ir visa tam pasiekti ne paskutinė priemonė yra lytinis santykiavimas.

Šiek tiek plačiau čia buvo paminėti tik trys klausimai: išpažintis, skyrybos ir gimdymo kontrolė. Yra daugybė ir kitų reikalų, kurie jaunimui sukelia klausimų ir nesiškimų: liturginių ceremonijų prasmė, Bažnyčios struktūra ir autoriteto naudojimas, pažiūros į nekatalikus, maldos prasmė ir dar daugelis kitų menkniekių, kaip pvz. nervus dirginantieji, keisti ir negyvenimiški pamokslai, atlydai ir t.t.

Jeigu norėčiau pabrėžti pagrindinę mintį, kuri kartojasi per visus šiuos svarstymus, tai būtų *trūkumas Bažnyčios pasitikėjimo savo nariais*. Tai rodo įvairiausi išsakymai ir įstatymai. Bažnyčia nepasitiki, kad žmonės iš meilės kurs šeimas ir kartu gyvens, kad laisvu noru eis į mišias, atliks išpažintį, priims komuniją, todėl yra išleisti griežti išsakymai, kaip ir kada tai reikia būtinai atlikti. Toks nepasitikėjimas tikinčiųjų gera valia sukelia jaunimui nepasitenkinimą.

Jaunimas nori religiją padaryti gyva gyvenimo dalimi. Jam atrodo, kad visokie įstatymai prieštarauja krikščioniškai dvasiai. Jaunimas stengiasi būti geras, nekreipdamas dėmesio į įstatymus. Šitoks jaunimo nusistatymas kai kuriems sukels mintį, kad jis yra nereliginas. Kiti, matydami jaunimo jautrumą ir troškimą padaryti religiją savo gyvenimo dalimi, sakys, kad jis yra labai religingas.

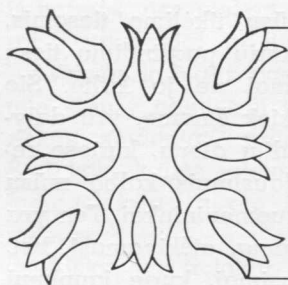
REDAKCIJOS PRIERAŠAS

Autorius šiais visais klausimais parašė ilgą straipsnį, iliustruodamas savo mintis įvairiais pavyzdžiais. Čia davėme tik to straipsnio santrauką, stengdamiesi nenukrypti nuo jo pagrindinės minties. Kai kurias aiškiai klaidingas mintis išleidome, kitas palikome, kad skaitytojai matytų, kaip dabartinis jaunimas galvoja, nors tas galvojimas dažnai yra klaidingas, pakankamai

nesusipažinus su mūsų tikėjimo tiesomis. Kad jaunimas kai kurių pagrindinių tiesų nesupranta, tai dažnai ne jo kaltė. Šio straipsnio autorius, kiek žinome, yra dalyvavęs daugelyje studijų dienų, kuriose religiniais ir kitais klausimais kalba mūsų žinomi teologai ir visuomenininkai. Ten yra diskutuojama, svarstoma, aiškinamasi, bet, gal būt, ne tie klausimai, kurie jaunimui yra patys reikalingiausi. Dažnai tokiose svarstybose ar studijų dienose, siekiant "aukšto, akademinio lygio", parenkamos tokios temos, kurios su kasdieniniu religiniu gyvenimu beveik nieko bendra neturi, nekalbama aiškiai apie pagrindinius kiekvienam katalikui žinotinus dalykus, bet paskrajojama padangėmis, pasišvaistoma abstrakčiomis frazėmis, ir tuo viskas baigiasi. Jaunimas ir aplamai mūsų inteligentija nori kasdieninės duonos, o ne lepinimo kažkokiais "dangiškais migdolais".

Jau birželio mėn. "L.L." numeryje buvo panašus straipsnis apie jaunimo religiją. Dabar idėjome dar vieną. Būtų naudinga, jeigu skaitytojai reaguotų į šiuos du straipsnius, panagrinėtų jų mintis, pareikštų savo nuomonę. Labai būtų gera, kad pasisakytų ir tie, kurie daugiau susipažinę su teologija. Čia norime tik paminėti porą šio straipsnio minčių, kurios aiškiai yra klaidingos. Straipsnio pabaigoje autorius sako, kad jaunimą labiausiai erzina visokie įstatymai, kad jų visai nereikia, nes jie parodo tik Bažnyčios nepasitikėjimą savo nariais. Norime paklausti, ar egzistuoja šiame pasaulyje kokia nors organizacija ar bendruomenė, kuri neturėtų jokių įstatymų? Be įstatymų būtų galima apsieiti tik tada, jeigu visi žmonės būtų tobuli šventieji. Organizacija be įstatymų anksčiau ar vėliau taps "palaida bala". Įstatymai nėra nepasitikėjimas, bet reikalingos direktyvos ir pagalba žmogui, kad jis nenuklystų nuo tiesaus kelio.

Kalbėdamas apie išpažintį ir nuodėmę, autorius, atrodo, norėjo labai sudramatizuoti ar sukarikatūrinti Bažnyčios mokslą apie nuodėmę ir jos pasekmes. Jis sako, kad jeigu žmogus, iš nuovargio nenuėjęs kartą į mišias, mirs be išpažinties, tai jo amžinas

LIETUVIŲ KULTŪROS PAMINKLAI

Pastaraisiais metais Lietuvoje sudarytas sąrašas dar išlikusių kultūros paminklų. Stebint šiuos paminklus, galima juose išskaityti lietuvių, ypač prastų žmonių buitį, istoriją ir sukilimų papročius. Šie paminklai yra vertingiausias Lietuvos kultūrinis palikimas, kuris dabar naudojamas mokslui ir kultūriniams žmonių auklėjimo poreikiams.

Visi kultūros paminklai suskirstyti į keturias rūšis: archeologijos, architektūros, dai-

likimas aiškus — pragaras! Bažnyčia niekad tokių nesąmonių nėra mokiusi. Jeigu žmogus sekmadienį nenueina į mišias dėl kokios nors svarbios priežasties, pvz. kad ir dėl tikro nuovargio, tai nebus jokios nuodėmės. Žinoma, mes katekizmuose skaitėme, kad žmogus, miręs be išpažinties ir be tobulo gailesčio su sunkia nuodėme, turėtų būti pasmerktas. Tačiau gyvenime, tur būt, niekad taip nebus, kad žmogus, kuris visą gyvenimą buvo religingas, paskui padarys tokią sunkią nuodėmę, su ja be jokio gailesčio mirs ir bus pasmerktas. Katekizmai apie tai kartais svarsto grynai teoriškai, bet praktikoje taip vargu kada nors įvyks, ypač žinant begalinį Dievo gailestingumą ir norą, kad visi būtų išganyti. Gal kai kurių katekizmo aiškintojų pirmiau buvo per daug norėta žmones gąsdinti mirtinomis nuodėmėmis. Žmogus, kuris nori būti geras krikščionis, kuris myli Dievą, ne taip jau lengvai laisvu noru padarys tokią nuodėmę, po kurios jo laukia amžinas pasmerkimas.

lės ir istorijos. Archeologijos paminklai buvo pradėti tirti dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Kultūros paminklų apsaugos įstatymu, šiuo metu Lietuvoje globojama 10.220 paminklų. Kiekvienas iš jų turi aprašymą — savo istoriją. Šiuose aprašymuose atsispindi 1831-1863 m. sukilimo vietovės, pastatai, sukilėlių kapai ir jų paminklai. Sukilimo vadų: Zigmanto Sierakausko, Kosto Kalinausko, Antano Mackevičiaus gyvenimo ir veiklos vietos. Nemažą sąrašo dalį sudaro Antrojo pasaulinio karo paminklai. Į istorijos paminklų sąrašą įeina žymių rašytojų, dailininkų, muzikų, mokslininkų atmintini daiktai. Čia randamos pavardės Ad. Mickevičiaus, T. Mano, Simano Daukanto, Motiejaus Valančiaus, vysk. A. Baranausko, Maironio, V. Kudirkos, Žemaitės, V. Mykolaičio-Putino, A. Vienuolio, B. Sruogos, Salomėjos Nėries, dailininkų P. Smilgevičiaus, K. Rusecko, M. K. Čiurlionio, P. Rimšos, J. Vienožinskio, J. Mikėno, kompozitorių J. Naujaliao, J. Gruodžio, J. Tallat-Kelpšos, lietuvių operos teatro kūrėjų K. ir M. Petrauskų ir daugelio kitų.

Saugomų archeologijos paminklų yra 3367. Lietuvos istorinė praeitis buvo pradėta tirti jau 19 amžiaus pradžioje. Jos pradininkai buvo D. Poška, o vėliau E. Tiškevičius. 1856 m. Vilniuje buvo įsteigtas senienų muziejus, kuriame buvo surinkta archeologinių radinių. 1893 m. pirmą kartą padarytas sąrašas Lietuvos archeologinių paminklų ir pradėta tirti istorinė Lietuvos žmonių praeitis. Šį darbą sutrukdė Pirmasis pasaulinis karas. Nepriklausomybės laikais buvo įsteigta archeologijos komisija, kuri pravedė daug kasinėjimo darbų ir surinko įvairių

senienų. Po Antrojo pasaulinio karo šis darbas tęsiamas. Atrastos 44 akmenų ir žalvario amžių stovyklos. Žmonijos istorijos seniausių — akmenų amžiaus — stovyklų daugiausia yra Varėnos rajone, Merkio, Ulos, Varėnės upių ir kai kurių ežerų pakrantėse. Žalvario amžiaus stovyklų atrasta Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Patys įspūdingiausi ir stambiausi archeologijos paminklai yra piliakalniai. Jų Lietuvoje yra 672. Jie yra ne tik paminklai, bet ir kraštovaizdžio puošmena. Gražiausi ir geriausiai išsilaikę yra Apuolės, Bražuolės, Bubių, Impilties, trys Kernavės, Liškiavos, Maišiogalos, Medvėgalio, Merkinės, Punios, Šatrijos, Ukmergės, du Vėliuonos ir kt.

Didelę, nors ir mažai tyrinėtą, archeologijos paminklų dalį sudaro kapinynai: 297 pilkapynai ir 1923 senkapiai. Pagal išvaizdą jie skirstomi į plokštinius kapus ir pilkapius. Plokštinius kapus susitarta vadinti senkapiais. Iš žalvario amžiaus žinomi Ėgliškių ir Kybartiškių pilkapynai — Šiaulių rajone, Berčiūnų — Panevėžio raj. Senkapiai užtikti Rudaičių — Kretingos raj., Drobukščių — Telšių raj., Sauginių — Šiaulių raj., Pakalniškių — Šakių raj., Gintališkės — Plungės raj. Seniausi pilkapynai žinomi vakarų Lietuvoje. Jie iš žalvario amžiaus. Ilgiausiai pilkapiuose buvo laidojama Rytų Lietuvoje. Vienoje vietoje čia kartais yra iki šimto ir daugiau pilkapių. Įspūdingi Trakų, Švenčionių ir Vilniaus rajonų pilkapiai.

Dvasinės kultūros palikimui priskiriami alkakalniai — kalvos, esančios dažniausiai netoli piliakalnių, žmonių naudotos kaip kulto vietos. Alkakalnių žinoma 69. Dauguma jų yra Žemaitijoje. Daug ištirta mitologijos akmenų. Jie dubenėti, pėduoti, su ženklais ar senovės įrašais. Jie susiję su padavimais. Žmonės gerbė šiuos akmenis. Laikė juos turint antgamtinę galią. Jie daugiausia yra šalia alkakalnių, o kartais ir toliau. Jų saugoma 625. Žymiausieji "Velnio sostas" — Šilalės raj., aukuro akmuo — Skuodo raj., aukuro akmuo — Laukagalio km., Kaišiadorių raj.

Atskirą archeologinių paminklų grupę sudaro senoviniai slapti keliai, išgrįsti per

pelkes, kuriuos žemaičiai vadina kulgrindomis. Žinomi tokie 8 keliai. Garsiausia Sietuvos kulgrinda ties Burbiškio piliakalniu — Šilalės rajone.

Architektūros paminklų sąrašas jau padarytas po Antrojo karo. Dėl istorinių aplinkybių, stilių kaitos ir klimatinės sąlygų, Lietuvoje išliko nedaug architektūros paminklų. Juose atsispindi Europos architektūros vystymasis. Kai kurie pastatai turi ir vietinių bruožų. Šiame sąraše yra penki respublikinės reikšmės senamiesčiai: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Kėdainių ir Trakų. 62 vietinės reikšmės miestai ir miesteliai. Gynybiniai pastatai: Trakų salos ir pusiasalio pilys, Vilniaus miesto gynybinių įrengimų liekanos su Medininkų vartais, Žemutinės ir Aukštutinės pilių pastatai ir jų liekanos, Kauno, ir Medininkų pilių mūrai. Žymiausi gotikos pastatai: Vilniaus Šv. Onos ir Bernardinų bažnyčios, Perkūno namas Kaune. Renesanso: Panemunės, Raudonės, Raudondvario, Biržų pilių liekanos, Tytuvėnų vie nuolynas, Šiaulių Petro ir Povilo, Simno, Videniškių bažnyčios. Baroko: Vilniuje Petro ir Povilo bažnyčia, Pažaislio, Liškiavos, Vilniaus Teresės, Kotrynos bažnyčios ir dešimtys gyvenamųjų namų. Klasicizmo: Vilniaus rotušė ir katedra, buvę valstybės rūmai, Sudervės bažnyčia, Verkių, Paežerių, Cirliškio, Salų, Jasūnų buvę dvaro rūmai.

Prastų žmonių į statybos paminklų sąrašą pateko 39 kaimai, 72 sodybos ir 94 atskiri pastatai. Vertingiausi Žervynų, Skirvytėlės — Rusnėje, Šiaudiniškių ir Suminų — Utenos raj., Lynežerio — Varėnos raj., Pakalnių — Anykščių raj. kaimai. Neringos žvejų namai, Palušės, Šedos, Stelmužės bažnyčios ir Dubingių smuklė.

Dailės paminklų sąraše yra 2834 dailininkų ir 1929 prastų žmonių pavyzdžiai. 110 sieninės tapybos, iš kurių vertingiausios M. A. Palonio freskos Pažaislyje ir Vilniaus katedroje. Iš 963 tapybos paveikslų žymiausi S. Čechanavičiaus — Vilniuje, E. Audriolio — Kaune, P. Smulgevičiaus ir K. Rusecko — Vilniuje, V. Smakausko — Mielagėnuose, N. Silvanavičiaus — Punioje, Nema niūnuose ir Jiezne. Iš 476 skulptūros pa-

minklų išsiskiria J. Mikėno monumentai P. Cvirakai, M. Melnikaitei, P. Aleksandravičiaus Žemaitės paminklas, V. Grybo skulptūros paminklas S. Daukantui Papilėje, Žemaitės — Raseiniuose ir V. Kudirkos statula Kudirkos Naumiestyje.

Apie aukštą auksakalystės lygį liudija 132 metaliniai paveikslų aptaisai ir 196 kiti metalo dirbiniai: tarp kurių yra 17 ir 18 amžiaus taurių. 211 išlikusių paminklinių varpų.

Natūralioje gamtoje dar yra išlikę prastų žmonių dailės paminklų: 31 skulptūrinis kryžius — beveik visi Kėdainių ir Panevėžio raj. Iš viso užrašyta 624 skulptūros ir 166 tapybos.

VILNIUJE IŠSPAUSDINTA JURGIO ZAUERVEINO LITUANISTINIŲ DARBU BEI JO RANKRAŠČIU BIBLIOGRAFIJA

Mažosios Lietuvos himno „Lietuviais esame mes gimę“ autorius Jurgis Zauerveinas gimė prieš 145 m. Jis buvo vokiečių tautybės, bet eiles rašė lietuviškai. Tai mįslinga asmenybė lietuvių kultūros istorijoje. 1873 m. J. Zauerveinas gavęs Getingeno universitete filosofijos daktaratą, vyko iš Tartu į tėviškę. Pakeliui pasitaikė išlipti Stalupėnų geležinkelio stotyje, kurioje išgirdo kone Homero senove skambančią kalbą. Jis ją taip susižavėjo, kad nebenorėjo iš šio krašto išvažiuoti. Nutarė čia apsigyventi ir tobulai išmokti kalbą. Apsigyvenęs Rytprūsiose susipažino su lietuvių kultūros veikėjais: V. Kalvaičiu, A. Višteliu, J. Basanavičium, J. Mikšu ir kitais.

Parašė ne vieną šimtą eilėraščių ir du kartu bandė išleisti atskirais leidiniais. 1881 m. klaipėdiškio M. Šerniaus spaustuvėje knyga jau buvo surinkta, tačiau dėl nežinomų aplinkybių neišleista. Antrą kartą, J. Basanavičiui tarpininkaujant, tikėjosi savo poetinę kūrybą išleisti JAV, bet ši sumanymą sutrukdė mirtis. Po mirties jo kūrybinį palikimą tvarkė J. Basanavičius ir 1924 m. ruošėsi išspausdinti, bet nepavyko.

Knyga išspausdinta 204 puslapių. Leidinys pradedamas pratarme, kurioje trumpai apibūdinami J. Zauerveino nuopelnai lietu-

vių kultūrai. Perteikiama naujų duomenų apie jo viešnagę Rytprūsiose ir apie jo kūrybinį palikimą.

DVYLIKTOJI POEZIJOS PAVASARIO ŠVENTĖ VILNIUJE

Apskriejęs Lietuvos respublikos miestus ir kaimus, Poezijos pavasaris gegužės mėn. 30 sugrįžo Vilniun. Prie seno universiteto sienų įvyko pavasarinės poezijos šventės uždarymo vakaras, į kurį susirinko šimtai respublikos sostinės poezijos mylėtojų. Šių metų Poezijos pavasario šventėje eilių posmais buvo pagerbta Poezijos pavasarių įkvėpėja Salomėja Nėris ir žymus prastų žmonių poetas Julius Janonis, kurio šiemet minimas gimimo aštuoniasdešimtmetis. Labai šiltai šventės dalyvių buvo sutiktas svečias iš Afrikos žemyno — Malio rašytojų pirmininkas G. Diavara. Jis, didelis lietuvių literatūros draugas, išvertęs į bambarų ir prancūzų kalbas daug lietuvių poetų eilėraščių. Malio sostinės Bamako teatre jis yra parodęs muzikinį veikalą pagal E. Mieželaičio knygą „Žmogus“. G. Diavara perskaitė bambarų kalba savo eilėraščių, o taip pat vertimus.

APIE MUZIKĄ LIETUVOJE

„Tiesoje“ rašoma, kad Lietuvoje sustiprėjo muzikos meno propaganda. Kompozitoriai ir muzikologai lankosi pas darbininkus, kolūkiečius, jaunimą ir moksleivius įvairiuose Lietuvos kampeliuose. 1971 m. įvyko 3116 koncertų, kuriuose dalyvavo 999 tūkstančiai klausytojų. 1975 m. jau 4007 koncertai, kurių klausėsi 1735 tūkstančiai žmonių. Daugiau koncertų surengta kaimo vietovėse, ir todėl susilaukta daugiau lankytojų. Toliau „Tiesa“ giriasi, kad kaimo žmonių susidomėjimas muzikos menu išaugo. Jie koncertus lanko ne tik savo naujai pastatytuose gražiuose kultūros namuose, bet gausiu mašinų sriautu plaukia ir į didžiųjų respublikos miestų sales.

Visų sričių muzikai stengiasi prisitaikyti ir įsiklausyti į laikmečio pulsą. Spręsti gyvenimo iškeliamus naujus uždavinius. Muziką rašo suprantamą kaimo žmonėms. Geriausi kompozitorių kūriniai pateikti 1976 m.

Respublikinei premijai gauti: F. Bajoro "Sakmių siuita" (lietuvių liaudies tekstu). V. Jurgučio oratorija "Kristijonas Donelaitis" (Justino Marcinkevičiaus tekstu). Br. Kutavičiaus "Džiūkiškos variacijos" (lietuvių liaudies dainos "Beauštanti aušrelė" tema, M. K. Čiurlionio harmonizacija). Simfonija. Visi kūriniai turi bendrus tautinės lietuvių kultūros bruožus.

VAIDINTOJUI JURGIUI PETRAUSKUI DEVYNIASDEŠIMT METU

Jurgis Petrauskas — vienintelis seniausias lietuvių teatro vaidintojas. Gimė Armoniškėse, Kauno raj. Jaunystę praleido Maskvoje. Čia gyvendamas, mokėsi batsiuvystės amato. Pragyvenimui užsidirbdavo užėigoje ir smuklėse, kuriose girtiems pirkliams šokdavo "kazokėlį". 1905 m. gyvendamas Baku, įstojo į ukrainiečių operetės trupę. Išvažinėjo Krymą, Kaukazą, Vidurinę Aziją, Ukrainą, Besarabiją. 1921 m. sugrįžo į Lietuvą. Tuo laiku jis buvo vienas iš nedaugelio lietuvių vaidintojų. Buvo visiškai pamiršęs lietuvių kalbą, bet ją atsiminė ir jau po dviejų savaitių vaidino V. Mykolaičio-Putino "Valdove" — Kirmį. Jis buvo pirmasis, kuris 1924 m. Kaune parodė pirmąją operetę — Sidnėjaus Džonso "Geišą".

1926 m. pradeda dainuoti įsisteigusiam "Linksmųjų brolių" kvartete. Šis kvartetas kiekvieną vasarą apvažiudavo visus Lietuvos miestus ir miestelius, linksmindamas žmones nuotaikingomis dainelėmis. "Linksmieji broliai" savo gyvavimą baigė vokiečių okupacijos metais.

LIETUVOS ŽEMĖS GELMIU TURTAI

Netoli Varėnos pirmą kartą rasta labai vertinga geležies rūda. Aptikta vario ir kitų elementų pėdsakai. Iš gilesnių iškasenų spėjama esant naftos ir bevandenio gipso, kuris plačiai paplitęs Pietų Lietuvoje. Gręžiant giliau, atrasti požeminiai vandenys: mineraliniai ir gėli. Džiaugiamasi, kad tai didelis Lietuvos turtas, leidžiantis sėkmingai vystyti pramonę, žemės ūkį ir vasarvietes.

Daugumas naudingų iškasenų randama negiliai, ir galima jas naudoti nuėmus tik

kelių metrų žemės dangą. Plačiai paplitęs molis, smėlis, žvyras, dolomitai. Prie Akmenės negiliai randamos klintys, iš kurių gaminamas cementas. Vienas iš geriausių Europoje kvarcinis smėlis kasamas Anykščiuose. Kaip įprasta, komunistinėje santvarkoje nusiskundžiama, kad šie žemės turtai kasami labai netvarkingai ir nesiskaitoma su dideliais žaliavos nuostoliais. Tuo tarpu jų ištekliai yra riboti, ir reikėtų ypatingai būti kruopščiai taupiems.

Šiuo metu yra išžvalgyta 196 visuotiniai paplitusių naudingųjų iškasenų telkiniai. Didžiausių paklausą turi žvyras ir molis. Geriausi ir didžiausi jų telkiniai jau surasti. Kadangi šios statybinės medžiagos pareikalavimas didelis, tad numatoma, kad esamų išteklių užteks tik iki šio šimtmečio pabaigos. Vėliau teks ieškoti naujų telkinių kiekviename Lietuvos kampelyje, ir ne tik tyrlaukiuose, bet ir ten, kur gera, dirbama žemė. Žinoma, tada komunistams bus geras pasiteisinimas prieš žmones, kad, pažeidus derlingą žemę, trūksta duonos. Pasaka be galo.

TRUMPAI

* Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto P. Skargos kieme keliems šimtams universiteto auklėtinių, šiais mokslo metais baigusių istorijos, bibliotekininkystės, psichologijos ir žurnalistikos studijas, buvo įteikti aukštojo mokslo baigimo diplomai. Diplomus įteikė universiteto prorektorius doc. B. Sudavičius.

* Birželio mėn. 4 d. Palangoje prasidėjo vasaros metas. Šia proga įvyko šventė, kuri tęsėsi tris dienas su meno parodomis, eisenomis, šokiais ir dainomis. Pas vasarotojus atvyko Jūratė ir Kastytis. Poilsio metu Palangoje kasdien gyvena apie 80 tūkstančių vasarotojų. Savaitgaliais šis skaičius gerokai padidėja. Suvažiuoja apie 13 tūkstančių automobilių.

* Trakų pilies menėje per vasarą vyksta kamerinės muzikos koncertai. Šią vasarą numatoma surengti šešis koncertus. Pirmasis įvyko gegužės 30 d., grojo Lietuvos kamerinis orkestras.

KARTOJAME KALBOS TAISYMAS

Praėjusį kartą esame pradėję šiame skyriuje kartoti kai kuriuos kalbos taisyms, apie kuriuos jau buvome plačiau rašę prieš keletą metų. Štai čia dar vienas neilgas sakiny, kuriame yra keletas taisytinių kalbos klaidų: "Gerbiamas redaktoriau, 15.III.1976 pasiunčiau 'Vyties' žurnalui straipsnį ir prašiau galimai greičiau jį atspausdinti, bet matomai jo nesate gavę; kažin kur jis dabar randasi?"

Pažiūrėkime, kas šiame sakinyje yra taisytina.

1. Gerbiamas redaktoriau. Būtų geriau sakyti *Gerbiamasis* redaktoriau. Kreipiniuose paprastai vartojami įvardžiutiniai būdvardžiai: *Brangusis* Jonai, *Mieloji* Maryte, *Ištikimasis* Drauge ir t.t. Taip pat kreipiniuose vartojamos didžiosios raidės, tad minėtame sakinyje turėtų būti: *Gerbiamasis* Redaktoriau.

2. Netaisyklingas datos rašymas: 15.III.1976. Toks datos rašymo būdas vartojamas įvairiose kitose kalbose, bet lietuvių kalboje šią datą taip reikia rašyti: 1976.III.15. Amerikiečiai ją taip rašytų: 3.15.1976. Mes pradedame didžiausiu laiko vienetu ir einame paeiliui prie mažesnių. Pirmiausia rašome metus, paskui mėnesį ir pagaliau dieną. Jeigu reikėtų dar smulkiau nurodyti laiką, tai po dienos rašytume valandas, minutes, sekundes. Spaudoje teko skaityti, kad ir kai kurie amerikiečiai pripažįsta, kad toks datos rašymo būdas yra pats geriausias. Džiaukimės, kad mes jau nuo seniai šį būdą turime ir jį vartokime, rašydami lietuvių kalba. Rašydami kitomis kalbomis, žinoma, turime

prisitaikyti prie tos kalbos papročių, prie jos priimto rašymo būdo.

3. "Vyties" žurnalui. Daug kas maišo vyriškosios giminės daiktavardį *vytis*, -čio su moteriškosios giminės daiktavardžiu *vytis*, -ies. Pirmasis reiškia mūsų tautos herbą, o antrasis — rykštę, virbą. Pvz.: Prisirinko vyčių tvorai tverti. Tad mūsų taisomajame sakinyje turi būti ne *Vyties*, bet *Vyčio* žurnalui.

4. Galimai... matomai. Tokie pasakymai mūsų kalbai nebūdingi. Čia bus svetimų kalbų įtaka. Užuoat sakę *galimai*, turėtume sakyti *kaip galima* arba *kiek galima*. O vietoj *matomai* galime sakyti *matyti* arba *matyti*.

5. Atspausdinti nėra tas pat, kas išspausdinti. *Atspausdinti* reiškia koki nors išspausdintą dalyką (straipsnį, knygą) iš naujo spausdinti, pvz. atspausdinti straipsnį iš kito žurnalo ar laikraščio. Kai pirmą kartą spausdinama, tai nesakoma *atspausdinti*, bet *išspausdinti*.

6. Randasi. Veiksmažodis *rastis* yra labai retai vartojamas kai kuriose tarmėse. Pvz.: Kas rados (atsitiko) vaikui, kad serga? Po lietaus daug grybų *randasi* (atsiranda). Iš kur tie žmonės *randasi* (atsirado)? Tačiau šis veiksmažodis daugelio neleistinai vartojamas vietoj *yra*. Tad jis nevartotinas ir mūsų pateiktajame sakinyje. Tai yra tik vertimas rusiškojo *nachoditsia*.

Tad, nusikračius čia paminėtų klaidų, tas sakiny taip turėtų ar galėtų atrodyti: *Gerbiamasis* Redaktoriau, 1976.III.15 pasiunčiau "Vyčio" žurnalui straipsnį ir prašiau kaip galima greičiau jį išspausdinti, bet,

matyt, jo nesate gavę; kažin kur jis dabar yra?

Klausimas

Ar dera vartoti žodį *santalka* (ir *sandrauga*)? Juk *talka* jau yra žmonių susibūrimas atlikti kokiam nors darbui (nemokamai). Tai kam dar tas priešdėlis *san-*, kuris taip pat reiškia subūrimą ar susibūrimą? Ar *santalka* nėra panašus pasakymas kaip "sviestuotą sviestas"?

P. A.

Jūs manote, kad žodis *santalka* yra padarytas iš daiktavardžio *talka*, pridedant priešdėlį *san-*. Tai klaidingas galvojimas. Daiktavardžiai su priešdėliu *san-* paprastai daromi iš atitinkamų veiksmazodžių, pvz.: *santarvė* (tartis, susitarti), *santaika* (taikytis, susitaikyti), *sankryža* (susikryžiuoti, kryžiuotis), *santaupos* (taupyti, sutaupyti), *sambūris* (suburti, susiburti). Tad ir Jūsų minima *santalka* yra padaryta ne iš daiktavardžio *talka* su priešdėliu *san-*, bet iš veiksmazodžio *telkti* (sutelkti). Jūs manote, kad *talka* ir *santalka* reikšmės atžvilgiu yra sinonimai. Visai ne. *Santalka* yra bet koks žmonių ar daiktų sutelkimas, o *talka*, kaip ir Jūs rašote, yra talkininkų grupė nemokamai atlikti kokiam nors darbui. *Sandrauga* yra mažai vartojamas žodis, jis yra sudarytas iš veiksmazodžio *susidraugauti*. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius 1972) pateikia tokias šio žodžio reikšmes: *draugiška vienybė, sąjunga*.

AR SKYRYBOS ŽENKLUS RAŠOME,

AR DEDAME?

Jau nuo mokyklos laikų visi esame įpratę sakyti, kad kablelius, dvitaškius ir kitokius skyrybos ženklus mes sakiniuose dedame, bet kai kurie kalbos "švarintojai" aiškina, kad čia netinkamai vartojamas veiksmazodis *dėti*. Skyrybos ženklai, jų nuomone, nėra dedami, bet rašomi. Kaip iš tikrųjų yra? Ar veiksmazodis *dėti* čia tikrai netinka?

Pažvelkime, ką apie tai sako mūsų kalbos žinovai. *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (Vilnius, 1972) pateikta tokia pirmoji veiksmazodžio *rašyti* reikšmė: "vaizduoti

popieriuje ar kur kitur grafinius ženklus". Kadangi skyrybos ženklai, kaip ir raidės bei skaičiai, galėtų būti suvokiami kaip tam tikri grafiniai ženklai, tai jie galėtų būti rašomi. Štai keletas pavyzdžių, kur su skyrybos ženklų pavadinimais vartojamas veiksmazodis *rašyti*:

Kablelis paprastai rašomas prieš jungtuką ir sujungiamuosiuose sakiniuose (*Kalbos kultūra*, 12, p. 60). Jeigu apibendrinamieji žodžiai eina po išvardijamųjų sakinio dalių, prieš juos rašome brūkšnį (*Lietuvių kalbos sekcijos sąsiuvinys*, nr. 18, p. 57). *Kablelių, brūkšnių, daugtaškių* rašymas dabar yra toks, sakyčiau, išplitęs dalykas, kad į mokyklines taisykles jau nebetelpa (ten pat, p. 68).

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne yra pateikta įvairių veiksmazodžio *dėti* reikšmių, tarp kurių yra ir tokia: "įrašyti ar įspausti kokį ženklą". Viena veiksmazodžio *dėti* reikšmė taip pat paaiškinta ir akademiniame *Lietuvių kalbos žodyne* (t. II, Vilnius, 1969, p. 442), kur duotas toks pavyzdys: *Taškas po antraščių nededamas*.

Kalbant apie skyrybos ženklus, beveik visose lietuvių kalbos gramatikose vartojamas veiksmazodis *dėti*. J. Jablonskio 1922 m. *Lietuvių kalbos gramatikoje* rašoma: Ištisiniame sakinyje *kablelį dedame... Dvitaškį dedame... Brūkšnį dedame...*

J. Jablonskis dėjo ir kitus skyrybos ženklus: daugtaškį, klaustuką, šauktuką, net skliaustelius ir kabutes. Sekdami Jablonskiu, veiksmazodį *dėti* vartojo ir vėlesniųjų gramatikų autoriai. Skiriamieji ženklai dedami ir J. Balkevičiaus sintaksėje (*Dabartinės lietuvių kalbos sintaksė*, Vilnius, 1963).

Visi pateiktieji pavyzdžiai ir šnekamoji kalba rodo, kad skyrybos ženklai dedami labai seniai ir labai plačiai. Abejoti tokiu šio veiksmazodžio vartojimu nėra jokio pagrindo. Tačiau, kaip minėta, nepeiktinas nėra veiksmazodis *rašyti*. Vis dėlto *dėti* turi ilgesnes tradicijas ir yra plačiau vartojamas. Beje, *dedami* ne tik skyrybos, bet ir kai kurie kiti ženklai: kirčio ženklai, brūkšnelis ant ilgosios ū, stogeliai ant š, č, ž, taškas ant i. Veiksmazodis *dėti* vartojamas ir per-

THE BLUE BIRD

Pirmas bendromis jėgomis amerikiečių ir rusų pagamintas filmas. Fabulai panaudota Maurice Maeterlincko simbolinė pasaka — mėlynojo laimės paukščio ieškojimas. Pagrindiniai aktoriai — amerikiečiai: motina, o taip pat ir šviesa, laumė — Elizabeth Taylor, nuoširdžiai savo vaidmenį atliekanti. Naktis — Jane Fonda. Katė — Cicely Tyson. Prabanga — Ava Gardner. Baletų šokėjai — rusai. Filmų studija ir filmavimo vietos — Rusijoje, Lenfilm. Filmą išleido 20th Century-Fox. Režisierius — George Cukor. Scenarijų paruošė Hugh Whitmore ir Alfred Hayes.

Vieni iš pagrindinių vaidintojų — du vaikai. Berniuką vaidina Todd Lookinland, mergaitę — Patsy Kensit. Ekrane jie gana patrauklūs ir pakankamai sugebą. Motinos nuvesti gulti, jie ir sapnuoja apie tą mėlynąjį paukštį. Įvairūs aktoriai pavaizduoja duoną, cukrų, ugnį, vandenį, pieną, šunį, katę. Beieškodami mėlynojo paukščio, vaikai sutinka savo mirusių senelių dvasias, kalbančius medžius, negimusius vaikus, prabangos žmones, gyvulius. Sudaryta pynė iš dialogų, muzikos, baletų, gyvais pavertimo įvairių aplinkos daiktų; maišosi fantazija ir tikrovė.

Savo gausiu pasakiškuoju elementu ir vaikų aktorių dalyvavimu filmas patrauklus vaikams, bet jame jokia būdu nenuobodžiaus ir suaugusieji. Filme ir jiems yra daug intriguojančių elementų, pvz. muzikoje, šokyje, fantastiškuo-

keltinės reikšmės posakiuose: *padėti tašką* reiškia baigti kokį darbą, ginčą ar bylą; *sudėti taškus ant i* — galutinai viską išsiaiškinti.

Žinoma, kai kuriais atvejais, užuot sakius dėti ar rašyti, vartojame kitokius veiksmažodžius, pvz.: Šalutinį sakinį nuo pagrindinio atskiriame kableliu. Įterptinius žodžius sakinyje išskiriame kableliais.

se įvairių scenų pavaizdavimuose. Baletų scenos galėjo būti ilgesnės, turtingesnės. Filmo minėtis: tobulos laimės mėlynasis paukštis vis pasilieka nesugaunamas, neišlaikomas; žmonės negali jo laikyti narvelyje, bet vis dėlto turi nuolat ieškoti.

Amerikiečių kritikai laiko šį filmą daug kuo nepasisekusiu, bet vis dėlto tokia kriminalinių ir seksualinių filmų tvane šis švarus filmas su daugeliu pedagoginių užuominų turi savo vertę, nenuobodus, galimas žiūrėti visai šeimai.

MISSOURI BREAKS

Tai pavyzdys, kaip, turint labai stiprius pagrindinius aktorius, sukurti blankų filmą. Blankus daugiausia dėl savo turinio. Iš arkliavagių gyvenimo. Jack Nicholson yra vyriausias tų arkliavagių gaujos vadas. Arklius jie grobia Kanadoje, kai žmonės, suėję bažnyčion, gieda, o taip pat grobia nuo ūkininko, kurio vaidmenį John McLiam. Jis pasamdo labai taiklų šaulį, kad šis tuos arkliavagius sutvarkytų. Šis vaidmuo tenka Marlon Brando. Veiksmas vyksta Montanoje pereito šimtmečio pabaigoje, ties ta vieta, kur Missouri upė išsiskiria dviem šakomis, iš čia ir filmo pavadinintas "Missouri Breaks". Filmą surežisavęs Arthur Penn, kuris savu laiku davė kitą pagarsėjusį kriminalinį filmą "Bonnie and Clyde".

Šiame filme ūkininkas, šaltas ir kietas, yra labai įerzintas, kad jam kasmet pavagia apie 7% jo auginamos arklių bandos. Jis turi vienintelę dukrą, kuri nuobodulio kankinama darosi atkakli gundytoja. Tikrai pornografiniu vaizdu nėra, bet kas vyksta — jau nereikia spėlioti. Dukros vaidmenį neblogo aktorė Kathleen Lloyd.

Tačiau visame filme, galima sakyti, nėra nieko šviesesnio. Marlo Brando sukurtasis charakteris brutaliai žudo zuikį ir žmones — arkliavagius. Šie gi — grobikai. Filme daug cinizmo, brutalumo, žiaurumo, prievartos ir šiek tiek humoro. Tai vadinamojo "western" sti-

liaus kriminalinių nuotykių pynė, turinti gerų aktorių, bet neturinti naujesnio, patrauklesnio, šviesesnio turinio. Filmą gali būti įdomus tiems, kurie nori sekti Brando ir Nicholsono, vienų iš pirmaujančiųjų, vaidybą, tačiau apskritai tuščias ar net slegiantis savo bernišku ir kriminaliniu nešvankumu.

Italų kalba filmas su amerikiečių parinktu vulgariu pavadinimu. Itališkoj versijoj buvo pavadintas: "Viskas savojoje vietoj, bet nieko tvarkingo". Filmą režisierė — garsėjanti moteris Lina Wertmüller, jau žinoma iš "Swept Away", tik šis jai išėjo blankesnis. Čia daug veiksmo, daug gyvumo, vaizduojant Milane susitelkusių darbininkų minią, smarkiu tempu besidarbuojančią didžiuliam restorane. Centrinė filmo grupė — iš Pietų Italijos, Sicilijos, atvykusieji į didmiestį jauni darbininkai, susispietę vienuose stambiuose namuose, sudarydami lyg modernią "komuną" tarp naujų raštinių miesto centre. Filme visko gausi mišrainė. Čia yra ir meilės, ir prievartos, ir paslydusių į gatvę, ir sunkiai dėl pragyvenimo bekovojančių daugiavaikių tėvų, nepatenkintos darbininkijos ir jų išnaudojimo.

Taigi filme — stiprus socialinis momentas. Tai ryšku iš scenos, kur grupė išalkusių stovi priešais skanių valgių prikimštą langą. Išėjęs prekybininkas bando juos nubaidyti, skusdamasis, kad jie jam tik biznį gadina. Jis susilaukia atsakymo: "Mes Jums neduodame ramybės? Mes alkstame ir Jums trukdome? Iš tikrųjų Jūs mums trukdote su maisto pilnu langu".

Socialinių idėjų išryškinimas gal derintusi su Leono XIII paskelbtomis enciklikomis, tačiau abortai, pragyvenimo šeimai ieškojimas iš gatvės klystkelių, berniškas agresyvumas ir daug kitų dalykų filmą daro tik suaugusiems ir tai su kai kuriais rezervais. Pagrindiniai vaidintojai italai: Luigi Diberti, Lina Polito, Nini Bignamini, Sara Rapisandra. Filmą intriguojantis savo gyvu judrumu, socialinės minties išryškinimu, bet turi nemažai grubumo, palaidumo, kad ir nepereinančio į pornografiją. Net ir filmų vertinimo katalikų laikraštis "Film & Broadcasting Review" laiko jį suaugusiems leistinu, bet turinčiu priekaištų vertų scenų.

THAT'S ENTERTAINMENT. Part 2

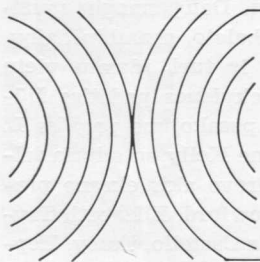
MGM ir United Artists bendrovės po gana gražaus pasisekimo susilaukusio tuo pavadinimu pirmo filmo dabar išleido antrąją dalį. Tai mozaika, sudaryta iš idomesniųjų pramoginių

filmų daugelio iškarpėlių. Daug smagių muzikinių melodijų, šaunaus baleto, skambių dainų. Filmą apskritai švarus ir turi įdomių vietų kiekvieno amžiaus ir kiekvienos padėties žiūrovui. Scenoms sujungti pasakojimą parašęs L. Gershe, režisierius — Gene Kelly su stipria talka Fred Astaire. Pro žiūrovo akis ekrane prabėga Rooney, Sinatra, Crowford, Elizabeth Taylor, Greta Garbo, Abbot ir Castello, Tracy, Hepburn, Grace Kelly ir daugybė kitų, ir vis iš to laiko, kai jie buvo savo filmų karjeros aukštumoje, kai žavėjo milijonus. Vaidžiai ir aktoriai keičiasi taip greitai, kad kai kuriais atvejais sunku besuvokti, kas ir iš kur vaizduojama. Filmą, žinoma, nepasižymi gilumu, bet sudomina įvairumu.

ODE TO BILLY JOE

Nemažas filmų žiūrovų procentas dabar yra jaunimas. Tai turėdami galvoje, filmų gamintojai linksta daugiau duoti ekrane iš keliolikmečių gyvenimo. Toks filmas ir šis, susuktas Warner Bros bendrovės. Jam pagrindą sudarė 1967 m. didelį pasisekimą turėjusi ta tema daina. Filmą — iš Mississippi Deltos provincijos gyvenimo. Jame yra kaimo idilijos, provinciško grubumo, jaunuoliško romantiškumo. Centriniai personažai — šešioliketus metus pradėjusi Bobbie Lee, kurią talentingai vaidina Glynnis O'Connor, ir bernaitis Billy Joe, kurį įkūnija jaunas aktorius Bobby Benson. Tai jau ekrane gerai užsirekomendavusi pora. Jie abu buvo žvaigždės filme "Jeremy". O'Connor dalyvavo neseniai susuktame filme "Baby Blue Marine", kur šiaip nemažai neaptašytų pasirodymų ekrane. "Ode to Billy Joe" filmo veiksmas iš 1953 m., kai jaunimas dėl suklupimų dar buvo jautresnis.

Mergaitės tėvai, kuriuos su išijautimu vaidina Joan Hotchkis ir Sandy McPeak, konservatyviškesni, simpatingi, bet nesiveržia į modernesnius patogumus — jų namuose dar nėra nei kanalizacijos, nei elektros, bet yra tėviška, ypač motiniška šiluma. Bręstanti mergaitė auga veržli, o bernaitis nori rodyti daugiau iniciatyvos. Mergaitė jam pasako, kad jeigu jis ims lankytis jos tėvų namuose, tėvas vienu šūviu ištrenks jo ausis. Bernaitis atsiliepia: "Man ausų ir nereikės, aš pats vienas visą laiką šnekėsiu". Apskritai filme pasitaiko šamojaus ir humoro, bet provinciškame baliuje užkampiuose yra ir palaidumo, kurį ekrane stengiamasi parodyti su nemažu nuosaikumu. Deja, begeriant alkoholis

SALA, VAIKAI, IŠEIVIJOS ESMĖ (Atsakymas į vieną laišką)

Man patinka žurnalo "Laiškai lietuviams" vardas. Vadinas — čia galima rašyti laiškus įvairiomis temomis, rašyti lietuviams, kad labiau vieni kitus suprastume. Ne vien redaktorius, ne vien tik nuolatiniai bendradarbiai rašo laiškus. Dažnai matau ir diskusinių, o kartais net poleminių straipsnių. Vadinas, čia galime vieni kitiems parašyti laiškus, jei tema yra bendra visiems, jei iš tų laiškų galima ko nors pasimokyti.

Užtat ir drįstu siųsti šį savo atsakymą į laišką (vienai lietuvaitei), nes tikiuosi, kad čia iškeltos mintys gali būti ir kitiems įdomios. Paprastai "Laiškai lietuviams" daugiau deda straipsnius religinėmis, moralinėmis, jaunimo auklėjimo temomis. Šiame laiške bus pora minčių apie geroves ir negeroves mūsų išbarstytose

apsuka galvą ir tam bernaičiui. Jis pasidaro intymus su vienu vyru ir kai paskui sutinka mylinčią ir jam pasivedančią mergaitę, vidinės itamos graužiamas jis nušoka mirtin nuo Talhatchie tilto, kur kaip tik buvo įvykę jūdvių pirmieji romantiški susitikimai. Gerai, kad šis baisus šuolis į mirtį ekrane nerodomas. Miestely įtariama, kad jo mirtis įvyko dėl mergaitės. Ją visi įtaria, ir ji iš tos aplinkos pabėga.

Hollywoodas filmą kvalifikavo galimu žiūrėti visiems, ir mažaamžiams su tėvų palyda. Vis dėlto sakyčiau, kad turinys tinkamas ne patiems jaunesniesiems, o brandesniems. Filmas verčia susimąstyti. Išryškina paslydimų baugias pasekmes. Apskritai filmas nenuobodus, gyvenimiškas — turint galvoj įvykius prieš du dešimtmečius, perspėjantis, nors ne visose dalyse ugdamas.

SHOWTIME (teatro vaidinimas)

Smagi dainų ir baleto pynė "Showtime" pasirodė JAV scenoje, Čikagos teatre In The

po pasaulį visuomenėse, svarbiausia — apie išėivijos prasmę, lyg ir jos esminį tikslą.

Los Angeles bendruomenės gyvenime yra įvairiausių oragnizacijų bei sambūrių, kurie gražiai ir gyvai reiškiasi. Tai yra džiugu. Tai reiškia mūsų gyvybę, tai duoda mums vilčių — laisvą lietuvių tautos dalį išlaikyti kūrybingą ir tuo būdu padėti pačiai Lietuvai, pakelti jos ilgus ir sunkius pavergimo metus.

Viskas prasidėjo taip: dėl persikrovimo darbu atsisakiau būti vieno sambūrio valdybos nare; ne vien dėl persikrovimo darbu, bet taip pat dėl esminės to sambūrio darbų krypties. Ir štai gaunu laišką iš entuziastingos to sambūrio narės, kuri labai stebisi mano atsisakymu, kuri garantuoja, kad visiems esą progos ten reikštis ir padėti mūsų kenčiančiai tautai, kuri primena, kad "išsimokslinę mūsų vaikai bėga nuo mūsų", kuri iškelia man klausimus apie gyvenimo pras-

Round Playhouse. Tai parinkti skambieji, gražesnieji momentai iš South Pacific, Oklahomos ir kitų muzikinių vaidinimų, prijungta dar trejetas patriotinių numerių, minint JAV 200 m. sukaktį, ir sudaryta smagi įvairumų programa. Visas jos išpūdingumas atsiskleidžia, kai profesionalai aktoriai yra kartu dainininkai, baleto šokėjai ir vaidintojai. Čia ypač pirmauja Julie Wilson, jau turėjusi progos pasirodyti ir Londono scenoje, televizijos vaidinimuose bei filmuose. Jai sėkmingą paramą sudarė dar trejetas moterų ir trejetas vyrų aktorių, jų tarpe ir Gary Giacomo, šiam pastatymui sukūręs gan įvairią, sėkmingą choreografiją. Jis yra susilaukęs Jeffersono premijos kaip geriausias 1974 - 1975 sezono choreografas Čikagoje.

Visas pastatymas, nežiūrint mažų nukrypimų, švarus. Nesisuka apie kokią vieną ypatingą temą, o tik rinkinys smagių dainų, atliekamų su baleto palyda.

Juozas Prunskis

mę ir laišką užbaigia žodžiais "Dieve, mums padėk!" Kaip tik dėl šios užbaigos čia jai ir rašau. Kad mums Dievas padėtų suprasti vieniems kitus, kad atliktume egzilų pareigą savajai tautai. Gal būt, mes visi turime vien tik gerą valią ir gerus tikslus; gal tik ne visada vieni kitus suprantame. Į tą mielą ponios V. klausimą atsakau, žvelgdama į tris pagrindines jos iškeltas mintis. Pirmiausia ji sušunka: "Kas pasidarė toje mūsų saloje!"

Iš esmės nesutinku, kad mūsų bendruomenės vadintųsi salomis! Labai gerbiu T. Algimantą Kežį už jo naują filminį kūrinį "Sala"; gerbiu už jo ištvermę ir atliktą darbą. Tačiau savo dokumentiniame filme apie Los Angeles lietuvius, kad ir scenas net per dažnai "užliedamas" Ramiojo vandenyno bangomis, vis tiek man neįrodė, kad mūsų bendruomenė yra sala. Kodėl ji sala? Ar mes esame kokių nelaimių nublokšti į beveik negyvenamą pasaulio užkampį? Ar mes nebendruojame su kitomis pasaulio lietuvių bendruomenėmis ir net su daugeliu lietuvių tėvynėje (apsilankymo progomis)? Ar mes nesame įvairiai surišti su visa pasaulio lietuvijs per spaudą, per centrines organizacijas? Bet tiek to... Filminio kūrinio vardas priklauso jo autoriui.

Taigi kas dedasi Kalifornijos visuomenėje? Ogi tas pat, kas vyksta visur, visoje lietuviškoje išeivijoje. Visi veikiame, dirbame, kuriamė. Esame gyvi.

Kodėl "išsimokslinę mūsų vaikai bėga iš lietuvių bendruomenių"? Aš nemanau, kad jie bėga ir visiškai pabėga. Jie gal tik laikinai pasitraukia kiek į šalį, kad galėtų išigilinti į savas profesijas, į naujai sukurtas šeimas, į savo jauną gyvenimą. Jeigu tėvai išmokė juos gimtosios kalbos, išamono pagrindinį tautinį jausmą ir supažindino su pavergtosios Lietuvos negerovių esme, tai tikiu ir labai tikiu, kad mūsų inteligentiški ir išmoksinti vaikai visada atras savus kelius ir takelius, kaip tam tikrais momentais grįžti prie Lietuvos ir prie lietuvių. Visados su noru jie padės savo tėvų žemei ir savajai valstybei, kai ji vėl laisva atsikurs. Gal mes kartais ir per daug spaudoje bei susirinkimuose linksniuojame: jaunimas, jaunimo, jaunimui... Jaunimu kartais tebevadiname 30-40 m. amžiaus žmones. Gal turėtume su jaunais žmonėmis kalbėtis natūraliau, kaip su sąmoningais individualais. Jeigu jie nėra veiklūs ir jūdrys mūsų visuomenėje, tai dar nėra ko jaudintis — kūrybingi individualistai (mokslininkai, meni-

ninkai) kartais gali mūsų tautai savo darbais dar daugiau garbės atnešti, negu bendruomenių pirmininkai ir tarybų nariai.

Trečias ir pats svarbiausias ponios V. laiške užsimintas klausimas yra gyvenimo esmė ir mūsų, išeivių bei tremtinių, gyvenimo prasmė svetimuose pasauliuose.

Vaikai, jaunimas, lietuviybės tęsinio išlaikymas, mūsų tautinės kultūros tęsimas ir tobulinimo reikalai — visa tai pripildo mūsų dienas ir metus įvairiais rūpesčiais bei darbais (atliekamu laiku nuo duonos užsipelnyimo darbų). Bet pačia esmingiausia lietuvių pareiga laisvame pasaulyje laikau tai, kad reikia nuolat ir nuolat prisiminti mūsų paliktą varguose protėvių žemę ir nuolatos kiekviena proga įvairiais būdais priminti mūsų gyvenamų kraštų valdžiai, diplomatams, kultūrininkams, spaudai ir net kiekvienam pavieniam svetimtaučiiui mūsų broliams daromas skriaudas ir jų vargus rusų komunistų pavergtoje Lietuvoje ir kituose kraštuose. Argi karo metais išbėgom, ar mūsų tėvai išbėgo, vien tik savo gyvybę ir savo laisvę gelbėdami? Juk tada su ašaromis akyse kartodavom, rašydavom ir žadėdavom, kad išbėgom į laisvą pasaulį kalbėti, šaukti pasauliui apie neteisybę mūsų valstybei ir mūsų tautai, kol ta neteisybė ir skriauda bus atitaisyta. Dar to pažado neišpildėm ir to tikslo nepasiekėm. Dar tebėra pati esminė mūsų išeivijos gyvenimo pareiga šaukti pasauliui, nes mūsų brolių, ten gyvenančių šauksmas yra užslopintas. Nors kartais jis ir prasiveržia "Kronikomis" ar "Aušra", bet visa to nepakanka. Ši mūsų misija ir pareiga turėtų būti ypač prisimenama kūrėjų, intelektualų, nes jų balsai garsesni... Deja...

Deja, atsirado mumyse daug pastangų veikti vien kultūrine plotme, o į politinę žiūrima net su pašaipa. Kas yra lietuvių politika svetimuose kraštuose? Ar būti veikliais demokratuose, respublikonuose? Agituoti? Manau, kad politika bus jau ir tada, kai mes bent žodžiu, bent sakiniu, bent vienu pavyzdžiu, bent straipsneliu plačioje spaudoje priminsime pasauliui apie kūrybinę nelaisvę Lietuvoje, apie religinę priešpaudą, apie lietuvių kultūros varžymus, apie lietuvių tautos naikinimą... Tai mūsų politika. Individuali ar organizuota, plati ar kukli — vis tiek geriau, negu ištisos paskaitos ir radijo programos apie senovės lietuvių kultūrą, seną kalbą, idomų folklorą... Apie tai ir rusai Lietuvoje mėgsta kalbėti. Kalbėti apie tai tik grynai mokslinė prasmė — tai tartum tik minėti

jau mirusią, išnykusią ar tuoj išnyksiančią tautą. Mažas straipsnelis ar trumpa kalbelė apie Lietuvos skriaudas angliškoje spaudoje ar angliškoje visuomenėje yra daug naudingiau pavergtam lietuviui, negu dešimtys akademinių paskaitų, kad ir gerai paruoštų, apie senovės lietuvių dainas ar Vilniaus architektūrą, jeigu nė žodžiu nepaminima, kur tas Vilnius ir kur toji Lietuva dabar yra ir kas dabar ją valdo bei smaugia.

“Išnaudokime kiekvieną progą pareikšti pasauliui apie mūsų skaudžiai deginančias žaizdas tėvynėj, apie šimtus ir tūkstančius jaunų žmonių, ten prarandančių sveikatą, sveiką protą ir viltį. Svarbiausia — viltį!” Taip kalbėjo čia atvažiavę Aušra ir Jonas Jurašai. Ar mes netikim Jurašais, ar netikim Simu Kudirka? Jie patys yra vos tik ištrūkę iš tų vargų, ir jų žodžiuose tebesigirdi visų mūsų pavergtų brolių dejonės bei troškimai.

Apie kitokią, plačiausią prasme, gyvenimo esmę, mieloji ponia V., aš ir nekalbėsiu. Nesu išminčius, kad galėčiau atsakyti į gilius, labai visuotinius ir amžinus gyvenimo klausimus, kuriuos laiške užsiminei. Norėjau tik kiek pasi-

sakyt apie mūsų esminę pareigą išeivijoje. Apie pareigą mūsų visų: jaunų ir senų, išsimokslinusių ir sunkiai dirbančių, kūrėjų, politikų, mokytojų, rašytojų, profesorių, fabrikų darbininkų...

Aš nesu politikė. Bet kai savo nežymaus darbo plokštumoje, užklausta apie savo akcentą, turiu progos užsiminti apie lietuvišką kilmę ir apie savo kraštą bei jo vargus, jau pasijuntų ir aš truputį esanti politikė, dirbanti informacinį Lietuvos laisvinimo darbą... Tai mes galime daryti visi. Nors tai pats žemiausias laisvės šauklio laipsnis, bet aš ir tuo didžiuojuosi. Sakoma, lašas po lašo ir akmenį pratašo.

Kur mūsų vaikai benueitų ir ką jie ateityje bedarytų, nors mes galėsime ramiai atskvėpti gyvenimo saulėlydy, jei būsime darę visa, ką tik savo jėgomis galėjome padaryti. Kad ir kuklūs, bet nuoširdūs darbai, turint prieš akis aiškų ir konkretų tikslą, neturėtų likti be vaisių.

Aš visada noriai skaitau žurnalą “Laiškai lietuviams”, nes jame yra gvildenamos įvairios temos. Gal ir šia išeivijos gyvenimo esmės tema užtiksiu daugiau “laiškų”...

Alė Rūta

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Ona Mikailaitė. ŠIAPUS JŪROS. Lyrika. Apilanko ir viršelio piešinys — A. Korsakaitės-Sutkuvienės. Tai pirmasis autorės eilėraščių rinkinys. Išleido Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys 1976 m. 62 psl., kaina nepažymėta.

Bronius Budriūnas. Keturi muzikos kūriniai: AUDRINGI DEBESYS VIRŠ KAUNO, TRAKŲ PILIES GRIUVĖSIUOSE, BALTIJOS PAJŪRY ir NEMUNAS LAUŽIA LEDUS PAVASARĮ. Visi šie veikalai iš autoriaus sonatos “Mano Tėvynė”. Galima gauti pas autorių: 2620 Grifith Park Blvd., Los Angeles, Ca. 90039.

TĖVYNĖS SARGAS. Politikos ir socialinių mokslų žurnalas. 1976, nr. 1(35). Redagavo P. Maldeikis. Šio nr. kaina 3 dol.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

Skelbiame aštuoniolikąjį “Laiškų lietuviams” konkursą parašyti straipsniui apie dvasinį pašaukimą. Straipsnio temos pavadinimą pasirenka pats autorius. Straipsnyje galima pagnarinti dvasinio pašaukimo reikšmę ir svarbą, dėl ko pašaukimai į kunigus ir vienuolius mažėja, dėl ko jaunimas nesirenka šių pašaukimų, kas darytina, kad būtų daugiau pašaukimų ir t.t.

Straipsnį, ne ilgesnį kaip 3000 žodžių, siusti redakcijai iki 1977 m. kovo 1 d. Už geriausius straipsnius bus skiriamos 5 premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 dol., V — 25 dol.

Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe.

Nuoširdžiai dėkojame "Laiškų lietuviams" rėmėjams

25 dol. aukojo — A. Babickienė.

14 dol. aukojo — V. Miknis

Po 10 dol. aukojo: L. Kriaučeliūnas, R. Kriaučiūnienė, A. Karoblienė, J. Telson, S. Jurskytė.

Po 9 dol. aukojo: J. Petrikas, A. Sruoga.

Po 8 dol. aukojo: M. Kapačinskienė, A. Gylienė, J. Klimas.

Po 7 dol. aukojo: J. Balbatas, J. Jodelė.

Po 6 dol. aukojo: E. Zenkevičius, V. Valantinas, A. Šadauskienė, P. Graužinienė, J. Pragulbickas, F. Tallat-Kelpša.

Po 5 dol. aukojo: A. Lesevičienė, E. Venclovienė, A. Karaitis, E. Matutienė, J. Ardys, V. Valavičius.

Po 4 dol. aukojo: J. Kanišauskas, A. Ramonas, S. Žumbakienė, J. Jadviršis, P. Balčiūnas, M. Jasaitis, A. Čepėnas, V. Statkus, Z. Samuolis, B. Lukas, A. Zalubas, J. Duda, L. Vilūnienė, J. Mažeika, B. Kliorė, L. Gaigalas, S. Stravinskis, D. Petkūnienė, L. Griniūtė, J. Raišienė, J. Lašinskas, I. Krikščiūnienė, K. Gasiūnas, B. Baras, G. Dambras, V. Biliūnienė, J. Blauzdžiūnas, J. Racevičienė, B. Petrošius, K. Genčius, P. Atkočiūnas, P. Atkočaitis, V. Andrukaitis, E. Vengianskas, L. Radvila, A. Bražėnas, A. Stropienė, J. Abraitis, K. Eigilienė, D. Kavalienė, K. Mikužienė, A. Lauraitis, V. Vizgirda, E. Jasaitienė, A. Ostis, kun. A. Rubšys, S. Greičienė, M. Noreikienė, S. Vaišvilienė, O. Bakaitienė, O. Biežienė, kun. A. Goldikovskis, kun. A. Bartkus, B. Ginčiauskas, A. Margevičienė, E. Tribinevičius, G. Aurilius, G. Žukauskienė, P. Norvilas, J. Talandis, D. Žuraitienė, V. Remeikis, A. Dikinis, S. Koronkevičienė, A. Razutis, J. Morkūnas, V. Snioblis, S. Rutkus, P. Simanauskas, J. Puidokas, V. Musonis, L. Raslavičius, J. Karalius, kun. L. Dieninis, S. Urbonienė, G. Kaufmanienė, J. Šlapkauskas, J. Krasauskienė, V. Širmulienė, J. Varaneckienė, P. Subačius, S. Dargis, kun. K. Gečys, S. Leikus, kun. J. Grebys, V. Akelaitis, prel. A. Bačkis, O. Dargienė, B. Zdanys, kun. J. Ruokis, S. Daučanskas, A. Rimkus, V. Janulaitis, M. Krasauskas, P. Sodeika, I. Laucienė, J. Juška, J. Sandargas, kun. P. Katauskas, J. Leščinskas, M. Jonikienė, E. Diminskienė, M. Budrienė, B. Konauka, L. Skeivelienė, J. Daunorienė, A. Laucis, A. Pareigis, V. Barius, R. Boris, V. Norvulas, A. Alkaitis, J. Žebrauskas, D. Mieliulienė, J. Butkus, R. Korzonas, P. Raulinaitis, P. Lanys, J. Rumbutis, S. Džiugas, M. Jurgutis, S. Kasnickas, V. Žilinskas, P. Dirda, kun. V. Martinkus.

Po 3 dol. aukojo: J. Juodvalkis, A. Josiukas, S. Aleksa, P. Jakubaitis, A. Pretkelis, B. Rusteikis, M. Kušlikienė, E. Kezienė, P. Vyngantas, L. Sagys.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Varkaris. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės-Okura. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Telef. 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.